

ล่ามการทูตในประเทศไทย

นางสาวจุฑาภัทร พานทอง

สารนิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการแปลและการล่าม (สายการล่าม) ศูนย์การแปลและการล่ามเฉลิมพระเกียรติ
คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ปีการศึกษา 2553

บทคัดย่อและแฟ้มข้อมูลฉบับเต็มของวิทยานิพนธ์ตั้งแต่ปีการศึกษา 2554 ที่ให้บริการในคลังปัญญาจุฬาฯ (CUIR)
เป็นแฟ้มข้อมูลของนิสิตเจ้าของวิทยานิพนธ์ที่ส่งผ่านทางบัณฑิตวิทยาลัย

The abstract and full text of theses from the academic year 2011 in Chulalongkorn University Intellectual Repository (CUIR)
are the thesis authors' files submitted through the Graduate School.

DIPLOMATIC INTERPRETERS IN THAILAND

MS.JUTHAPAT BHARNTHONG

A Special Research Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
For the Degree of Master of Arts Program in Translation and Interpretation (Interpretation)

Chalermprakit Center of Translation and Interpretation

Faculty of Arts

Chulalongkorn University

Academic Year 2010

จุฑาภัทร พานทอง : ล่ามการทูตในประเทศไทย. (DIPLOMATIC INTERPRETERS IN THAILAND) อาจารย์ ดร.หนึ่งหทัย แรงผลสัมฤทธิ์ ที่ปรึกษาสารนิพนธ์, 49 หน้า.

สารนิพนธ์หัวข้อ ล่ามการทูตในประเทศไทย ฉบับนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อการศึกษาล่ามการทูตในแง่ลักษณะการทำงาน คุณสมบัติ บทบาทหน้าที่ ปัญหาในการทำงานและการให้ความสำคัญกับล่ามการทูต โดยใช้วิธีการเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้เป็นล่ามการทูต 12 คน และผู้ให้การฝึกอบรม 2 คน

ล่ามการทูต คือ บุคคลที่ทำหน้าที่เป็นล่ามให้กับตัวแทนประเทศระดับสูง จากการศึกษาพบว่าล่ามการทูตในประเทศไทยมี 2 ลักษณะ คือ กลุ่มที่ทำงานล่ามให้กับองค์กรที่สังกัดและกลุ่มที่ทำงานล่ามให้กับนอกองค์กรที่สังกัด การทำงานล่ามการทูตมีลักษณะหลากหลายตามวัตถุประสงค์และลักษณะบุคคลที่เข้าร่วม เช่น การประชุม การเจรจาหารือระดับทวิภาคีและพหุภาคี การเข้าเยี่ยมคารวะ การเลี้ยงรับรอง ฯลฯ คุณสมบัติของล่ามการทูตที่สำคัญ ได้แก่ สมรรถภาพ การเข้าเยี่ยมคารวะ การเลี้ยงรับรอง ฯลฯ คุณสมบัติของล่ามการทูตที่สำคัญ ได้แก่ สมรรถภาพ การเข้าเยี่ยมคารวะ การเลี้ยงรับรอง ฯลฯ คุณสมบัติของล่ามการทูตที่สำคัญ ได้แก่ สมรรถภาพ การเข้าเยี่ยมคารวะ การเลี้ยงรับรอง ฯลฯ คุณสมบัติของล่ามการทูตที่สำคัญ ได้แก่ สมรรถภาพ การเข้าเยี่ยมคารวะ การเลี้ยงรับรอง ฯลฯ

สาขาวิชาการแปลและการล่าม (สายการล่าม)
ปีการศึกษา 2553

5280118122 : MAJOR INTERPRETATION

KEYWORDS : DIPLOMATIC INTERPRETING, INTERPRETER, DIPLOMACY

JUTHAPAT BHARNTHONG: DIPLOMATIC INTERPRETERS IN THAILAND.

SPECIAL RESEARCH ADVISOR: NUNGHATAI RANGPONSUMRIT, Ph.D.,49 pp.

This research aims to study diplomatic interpreters in Thailand in terms of their work conditions, characteristics, roles, problems in their work as well as the importance of diplomatic interpreters. The researcher interviewed twelve diplomatic interpreters and two interpreting trainers.

Diplomatic interpreter is a person who serves interpreting service for high-level country representative. From the research, the results show that diplomatic interpreters in Thailand can be categorized into 2 groups; those providing interpreting services to their own organization and those who are not a member of the organization requiring interpreting service. The working conditions are various depending on purposes and types of attendees. They include meetings, bilateral or multilateral negotiations, courtesy calls and receptions etc. The findings also demonstrate that diplomatic interpreters' major characteristics are having concentration and tact as well as being able to keep confidentiality, having vast of knowledge and self-confidence. Diplomatic interpreters need to have the deep concern of high sensitivity in political, economic, social and cultural aspects as the first priority. Moreover, the research shows that the diplomatic interpreters working for their own organization can perform both roles of interpreter and official at the same time. Meanwhile, the other type of diplomatic interpreters can perform only the role of interpreter. Also, the nature of organization can determine diplomatic interpreters' work conditions and roles.

Field of Study : Interpretation

Academic Year : 2010

กิตติกรรมประกาศ

ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณอาจารย์ ดร.หนึ่งทัย แรงผลสัมฤทธิ์ สำหรับการช่วยแนะแนวและติดตามจนสารนิพนธ์สำเร็จเป็นรูปเล่มดังปรากฏ

ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณอาจารย์ ดร.ดวงทิพย์ สุรินทาธิป และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นพ.ดำรงศักดิ์ บุลยเลิศ ผู้ประสิทธิ์ประสาทวิชาการล้ามให้แก่ผู้วิจัย และให้คำแนะนำเกี่ยวกับหัวข้อที่ผู้วิจัยทำ

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณผู้ให้สัมภาษณ์ทุกท่านที่ได้สละเวลาอันมีค่าให้ข้อมูลอย่างละเอียดในการทำวิจัยชิ้นนี้

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ค
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	ง
กิตติกรรมประกาศ.....	จ
สารบัญ.....	ฉ
สารบัญตาราง.....	ณ
สารบัญภาพ.....	ญ
บทที่ 1 บทนำ.....	1
1.1 ความเป็นมาของปัญหา.....	1
1.2 วัตถุประสงค์ของปัญหา.....	1
1.3 ขอบเขตของการวิจัย.....	2
1.4 วิธีการดำเนินการวิจัย.....	2
1.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	2
1.6 นิยามศัพท์.....	3
บทที่ 2 แนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	4
2.1 แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง.....	4
2.1.1 แนวคิดที่ช่วยความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ.....	4
2.1.2 แนวคิดที่ช่วยวิวัฒนาการการทูต.....	5
2.1.3 แนวคิดที่ช่วยภาษาการทูต.....	5
2.1.4 ทฤษฎีบทบาท.....	6
2.1.5 ทฤษฎีการสื่อสารข้ามวัฒนธรรม.....	6
2.2 ความเป็นของลุ่มกับความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ.....	8
2.3 บทบาทของลุ่ม.....	10
2.4 คุณสมบัติของลุ่มการทูต.....	11
2.5 ลักษณะการทำงานของลุ่มการทูต.....	13

บทที่3 วิธีการวิจัย.....	15
3.1 ประเด็นการวิจัย.....	15
3.2 วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล.....	15
3.3 ประชากร.....	15
3.4 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	17
3.5 สถานที่และช่วงเวลาในการสัมภาษณ์.....	18
3.6 การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	18
3.7 การวิเคราะห์ข้อมูล.....	19
บทที่4 ผลการศึกษาวิจัย.....	20
4.1 ลักษณะงานของล่ามการทูต.....	20
4.2 คุณสมบัติของล่ามการทูต.....	22
4.2.1 ลักษณะประชากรศาสตร์ของกลุ่มตัวอย่าง.....	23
4.2.2 คุณลักษณะสำคัญ.....	24
4.3 บทบาทของล่ามการทูต.....	27
4.4 ปัญหา ความท้าทายและการเตรียมตัวของล่ามการทูต.....	28
4.4.1 ด้านตัวงาน.....	28
4.4.2 ด้านผู้พูดในที่ประชุม.....	30
4.4.3 ด้านเทคนิค.....	30
4.4.4 ปัญหาอื่นๆ.....	30
4.5 การให้ความสำคัญกับล่ามการทูตและแนวโน้มของการล่ามการทูตใน.....	31
ประเทศไทย	
บทที่5 สรุปผลการศึกษาวิจัย การอภิปรายและข้อเสนอแนะ.....	34
5.1 สรุปผลการวิจัย.....	34
5.2 อภิปรายผลการศึกษาวิจัย.....	36
5.3 ข้อจำกัดในการวิจัย.....	38
5.4 ข้อเสนอแนะ.....	39
รายการอ้างอิง.....	40
ภาคผนวก 1.....	43

ภาคผนวก 2.....	46
ภาคผนวก 3.....	47
ประวัติผู้ทำวิจัย.....	48

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
1	กลุ่มตัวอย่างที่เป็นล่ามจำแนกตามภาษาต่างประเทศที่ใช้ในการปฏิบัติงานล่าม	16
2	กลุ่มตัวอย่างที่เป็นล่ามจำแนกตามอาชีพและองค์กรที่สังกัด	16
3	ลักษณะทางประชากรศาสตร์ของกลุ่มตัวอย่าง	23
4	การลำดับความสำคัญของคุณลักษณะของล่ามการทูต	24

สารบัญภาพ

ภาพที่		หน้า
1.1	ผังภาพแสดงวัฒนธรรมพึ่งพาบริบทสูง-ต่ำ โดย David Victor (Victor, 1992:143 อ้างถึงใน Katan, 1999:183)	7

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาของปัญหา

ปัจจุบันเราปฏิเสธไม่ได้ว่ามนุษย์มีความสัมพันธ์แบบไร้ขอบเขตและซับซ้อนมากยิ่งขึ้น ประเทศสร้างความสัมพันธ์ระหว่างกันในหลายมิติ ทั้งการเมือง การค้า สังคมและวัฒนธรรม และในฐานะระหว่างรัฐบาลกับรัฐบาล หรือระหว่างประชาชนด้วยกัน ดังนั้น การสื่อสารระหว่างวัฒนธรรมย่อมต้องเกิดขึ้นในการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ โดยมีภาษาเป็นเครื่องมือสื่อสารทางความคิด รวมถึงในทางการทูตเองที่ย่อมต้องใช้ภาษา และภาษาเป็นแก่นสำคัญทางการทูตมาตั้งแต่สมัยโบราณ แม้กระทั่งยุคพาโรห์ที่กษัตริย์นั้นต้องได้รับการฝึกอบรมทางภาษาสำหรับการติดต่อทางการทูต (Stanko Nick, 2001:39) เพราะว่าภาษาแตกต่างกันตามสังคมและวัฒนธรรมไป ในบรรดาภาษาต่างๆที่ใช้ในการสื่อสารก็มีภาษาที่ใช้กันอย่างแพร่หลายในปัจจุบัน รวมไปถึงในการทูต เช่น ภาษาอังกฤษ ฝรั่งเศส จีน รัสเซีย อารบิก และสเปน เป็นต้น ภาษาเหล่านี้เป็นทั้งภาษาทางการและภาษากลางที่ใช้ในการติดต่อสื่อสาร และในอนาคตอาจมีหลายภาษาที่แพร่หลายมากขึ้น ซึ่งความแพร่หลายนั้นย่อมมีอิทธิพลต่อความสัมพันธ์ระหว่างประเทศมากขึ้นเช่นกัน

ด้วยเหตุนี้ เมื่อภาษามีความสำคัญดังกล่าว ล่ามซึ่งเป็นสื่อกลางในการถ่ายทอดภาษาหนึ่งไปสู่ภาษาหนึ่งก็ย่อมมีความสำคัญไม่ด้อยไปกว่าบทบาทของผู้แทนประเทศ ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาเกี่ยวกับบทบาทของล่ามที่มีความสำคัญต่อความสัมพันธ์ระหว่างประเทศเพียงใด โดยศึกษาในขอบเขตของของล่ามการทูตในประเทศไทย การศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ในประเทศไทยนับว่าน้อย ผู้วิจัยจึงคาดหวังว่าผลการศึกษาวิจัยจะทำให้คนทั่วไปได้รู้จักและเข้าใจล่ามการทูตมากยิ่งขึ้น อีกทั้งการศึกษานี้อาจจุดประกายความคิดในการต่อยอดการศึกษาและการพัฒนาล่ามการทูตในประเทศไทยต่อไปในอนาคต

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การศึกษานี้มุ่งเน้นในการหาข้อสรุปเกี่ยวกับลักษณะการทำงาน คุณสมบัติ บทบาทหน้าที่ ปัญหาในการทำงาน รวมทั้งการให้ความสำคัญและแนวโน้มของล่ามการทูตในประเทศไทย โดยสามารถแจกแจงออกมาดังนี้

- 1) ศึกษาคุณสมบัติของล่ามการทูต
- 2) ศึกษาลักษณะการทำงานและบทบาทของล่ามการทูต
- 3) ศึกษาปัญหาและความท้าทายในการงานที่ล่ามการทูตประสบ
- 4) ศึกษาการให้ความสำคัญและแนวโน้มของล่ามการทูตในประเทศไทย

1.3 ขอบเขตของการวิจัย

ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยที่เน้นหาคำตอบเกี่ยวกับล้ามการทูตนั้น ผู้วิจัยต้องการเน้นการหาคำตอบผ่านมุมมองความคิดเห็นของล้ามการทูตในประเทศไทย ผู้วิจัยได้ตั้งข้อสังเกตว่าหน่วยงานราชการหนึ่งที่มีความเกี่ยวข้องทางการทูตชัดเจนมากที่สุดแห่งหนึ่ง คือ กระทรวงการต่างประเทศ กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยจึงมาจากหน่วยราชการดังกล่าว นอกจากนี้ ผู้วิจัยยังได้รวมตัวอย่างกรณีจากสถานเอกอัครราชทูตต่างประเทศในประเทศไทย และองค์กรอื่นๆ ที่มีกลุ่มตัวอย่างที่เข้าข่ายสามารถให้ข้อมูลสนับสนุนการวิจัยให้ชัดเจนมากยิ่งขึ้น

1.4 วิธีดำเนินการวิจัย

- 1) ศึกษาทฤษฎีโดยรวมเกี่ยวกับการล้าม และความเป็นมาเกี่ยวกับการล้ามการทูตทั้งในประเทศไทยและต่างประเทศ
- 2) ดำเนินการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างศึกษา 12 คนและผู้ให้การฝึกอบรมล้าม 2 คน
- 3) วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์
- 4) เรียบเรียงผลการศึกษา รวมทั้งเปรียบเทียบระหว่างกรณีประเทศไทยและต่างประเทศ

1.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

- 1) ทำให้คนทั่วไปได้ทำความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาทของล้ามการทูต รวมทั้งให้ตระหนักถึงความสำคัญของล้ามการทูต โดยเฉพาะในประเทศไทย
- 2) การตระหนักความสำคัญจะนำไปสู่การพัฒนาสภาพแวดล้อมในการทำงานของล้ามและยกระดับความก้าวหน้าของล้ามในอนาคต
- 3) ได้เห็นปัญหาของการทำงานและแนวทางแก้ไขปัญหาที่ล้ามการทูตมักพบ และนำไปสู่การพัฒนาประสิทธิภาพการทำงานของล้ามการทูตมากยิ่งขึ้น

1.6 นิยามศัพท์

“การทูต” (Diplomacy) หมายถึง กิจกรรมของการจัดการความสัมพันธ์ระหว่างรัฐบาลของประเทศ

“นักการทูต” (Diplomat) หมายถึง ผู้ที่ทำหน้าที่ทางการทูต

“การเจรจา” (Negotiation) หมายถึง การที่บุคคลตั้งแต่สองฝ่ายขึ้นไปดำเนินการแลกเปลี่ยนข้อเสนอและสนองในเรื่องที่ต่างฝ่ายต่างมีส่วนได้ส่วนเสีย แล้วต่างฝ่ายต่างพยายามผ่อนปรนเงื่อนไขเรียกร้องระหว่างกัน เพื่อหาข้อยุติที่ทุกฝ่ายยอมรับได้

“บทบาท” (Role) หมายถึง หน้าที่ที่พึงปฏิบัติในการทำงาน ซึ่งมีผลกระทบต่อบุคคลรอบข้าง และองค์กรที่ปฏิบัติงานอยู่ด้วย

“ภาษากลาง” (Lingua franca) หมายถึง ภาษาที่ใช้ร่วมกันระหว่างผู้ใช้ภาษาแม่ต่างกัน

บทที่ 2

แนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

เนื้อหาในบทนี้แบ่งออกเป็น 2 ส่วนหลัก คือ แนวคิดเกี่ยวกับการล่ามและการทูต และประเด็นเกี่ยวกับความเป็นมาของล่ามการทูต รวมทั้งสถานการณ์และปัญหาในการทำงานของล่ามการทูตซึ่งมาจากเอกสารการวิจัยทั้งในและต่างประเทศ เพื่อปูพื้นฐานความเข้าใจเกี่ยวกับล่ามการทูต

2.1 แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

2.1.1 แนวคิดว่าด้วยความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ

จุฑาทิพ คล้ายทับทิม (จุฑาทิพ คล้ายทับทิม, 2551:2) อธิบายว่าความสัมพันธ์ระหว่างประเทศมีพัฒนาการมาจากการที่มนุษย์เป็นสัตว์สังคม ซึ่งมีปฏิสัมพันธ์และการแลกเปลี่ยนกันระหว่างชนเผ่าต่างๆ จนกระทั่งยุคโลกาภิวัตน์ การปฏิสัมพันธ์และการแลกเปลี่ยนทางสังคมขยายตัวอย่างไร้พรมแดน ขอบเขตของความสัมพันธ์ระหว่างประเทศจึงมีหลายระดับเช่นกัน ทั้งระดับบุคคล รัฐและองค์การระหว่างประเทศ

สำหรับความสัมพันธ์ระดับรัฐนั้น คือ ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลหรือกลุ่มบุคคลที่เป็นตัวแทนของประเทศในการดำเนินความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ โดยมีรัฐบาลแสดงบทบาทหลักดังกล่าว ลักษณะของความสัมพันธ์ระดับรัฐจึงเป็นความสัมพันธ์ในลักษณะของทางการ โดยมีกลุ่มบุคคลที่ทำหน้าที่กำหนดนโยบายต่างประเทศโดยตรง เช่น นายกรัฐมนตรี ประธานาธิบดี พระมหากษัตริย์ หรือประมุขของรัฐ ซึ่งแตกต่างตามสภาพการเมืองการปกครองของแต่ละประเทศ และอีกกลุ่มบุคคลที่ปฏิบัติตามนโยบายต่างประเทศ เช่น ข้าราชการกระทรวงการต่างประเทศ ซึ่งประกอบด้วยคณะทูต คณะทูตพิเศษ คณะกงสุล นอกจากนี้ ความสัมพันธ์ระหว่างรัฐมีเป้าหมายเป็นไปเพื่อการเมืองเป็นหลัก เพราะเกี่ยวข้องกับผลประโยชน์ของประเทศเป็นสำคัญ และอาจมีเป้าหมายอื่นร่วมด้วย ได้แก่ ด้านเศรษฐกิจเพื่อการแลกเปลี่ยนสินค้าและการบริการ ด้านสังคมเพื่อแลกเปลี่ยนทางการศึกษา ศาสนา วัฒนธรรม กีฬา และการท่องเที่ยว ด้านกฎหมายเพื่อสร้างความเป็นระเบียบแบบแผนในสังคมโลก และด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเพื่อแลกเปลี่ยนความรู้การวิจัยและนวัตกรรม

ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศระดับรัฐเป็นความสัมพันธ์ทางการที่ประกอบด้วยบุคคลหรือกลุ่มบุคคลที่กำหนดและดำเนินนโยบายต่างประเทศ และการกำหนดนโยบายและทิศทางการความสัมพันธ์ระหว่างประเทศจะขึ้นอยู่กับความสัมพันธ์ระดับรัฐดังกล่าวเป็นสำคัญ ดังนั้น ไม่ว่าจะบุคคลใดที่มีบทบาทในความสัมพันธ์ระดับรัฐต้องสามารถดำเนินงานด้านความสัมพันธ์ระหว่างประเทศให้สอดคล้องด้วยเช่นกัน

2.1.2 แนวคิดว่าด้วยวิวัฒนาการของการทูต

การนิยามคำว่า “การทูต” มีหลากหลายแล้วแต่ที่ศนะมูมอง จุฑาทิพ ค่ายทับทิม (จุฑาทิพ ค่ายทับทิม, 2551:2)กล่าวว่า การทูตเป็นเครื่องมือในการแลกเปลี่ยนทางการเมืองระหว่างรัฐบาลด้วยการเจรจา ส่วน R.P. Barston (Barston, 1997:4) ให้คำนิยามของ “การทูต” ว่าเป็นการนำเสนอ การกำหนด และการดำเนินนโยบายต่างประเทศผ่านตัวแทนโดยชอบธรรมของรัฐ ด้วยวิธีการต่างๆที่เป็นไปอย่างสันติ เช่น การเจรจา การแลกเปลี่ยนความคิดเห็น การลี้ภัย การเยี่ยมเยียน ฯลฯ ดังนั้น “การทูต” จึงไม่มีความหมายที่ตายตัว ทั้งนี้ ลักษณะเช่นนี้มาจากวิวัฒนาการทางการทูตตั้งแต่ศตวรรษที่ 19 เป็นต้นมาที่ทำให้ขอบเขตของการทูตขยายตัวมากขึ้น บทบาททางการทูตไม่ได้อยู่ที่ชนชั้นนำเสมอไป และความสัมพันธ์ก็ไม่ได้ยึดอยู่กับเรื่องการเมืองเพียงอย่างเดียว

“การทูต” มีความหมายที่เปลี่ยนไปแบบไม่เฉพาะเจาะจงเช่นนี้ทำให้ปัจจุบันจะเห็นการนำการทูตมาใช้ร่วมในหลากหลายบริบทและเป็นที่ยอมรับโดยสากล เช่น การทูตสาธารณะ การทูตภาคประชาสังคมและผู้นำศาสนา การทูตวัฒนธรรม เป็นต้น¹

ฉะนั้น ถ้านำแนวคิดของการทูตมาพิจารณาในบริบทของการล่ามสามารถกล่าวได้ว่า “ล่ามการทูต” เป็นการล่ามที่ไม่จำเป็นต้องจำกัดอยู่ที่การล่ามเพื่อเป้าหมายทางการเมือง ยังรวมไปถึงเป้าหมายทางเศรษฐกิจ สังคม และล่ามการทูตยังไม่จำกัดอยู่ที่การล่ามเพื่อบุคคลระดับรัฐ และการปฏิบัติหน้าที่ก็ต้องวางอยู่บนฐานของผลประโยชน์ของประเทศเป็นสำคัญ

2.1.3 แนวคิดว่าด้วยภาษาการทูต

ภาษาการทูต คือ ภาษาทางการที่ใช้ในทางการทูต ตามที่ Earnest Satow Mason (Mason, 1979) ได้อ้างถึงว่าในยุโรปเริ่มมีการใช้ภาษาละตินในทางการทูตตั้งแต่ยุคกลาง (the Middle Ages) ในศตวรรษที่ 5 จนถึงยุคฟื้นฟู (Renaissance) นักการทูตเริ่มเป็นผู้นำภาษามาใช้ในการสื่อสารระหว่างนักการทูตที่พูดด้วยคนละภาษาแม่ จนกระทั่งราวศตวรรษที่ 18 กษัตริย์ของอังกฤษสื่อสารกับกษัตริย์ของฝรั่งเศสด้วยภาษาฝรั่งเศส ภาษาฝรั่งเศสกลายเป็นภาษาที่นิยมมากขึ้น ภายหลังภาษาฝรั่งเศสและอังกฤษถูกนำมาใช้คู่กัน เพราะอังกฤษพยายามผลักดันให้นำภาษาอังกฤษมาใช้ในทางการทูต การใช้

¹ การทูตสาธารณะ (Public Diplomacy) หมายถึง การทูตเพื่อการสื่อสารโดยตรงกับสาธารณชนในนานาประเทศผ่านข้อมูลโครงการให้การศึกษาระดับสูงและแลกเปลี่ยน รวมทั้งเข้าใจทัศนคติสาธารณชนในต่างประเทศ (จาก <http://unterm.un.org>)

การทูตที่มีภาคประชาสังคมและผู้นำศาสนาเพื่อสร้างสันติ (People-to-people Diplomacy) (อ้างแล้ว)

การทูตวัฒนธรรม (Cultural Diplomacy) หมายถึง กิจกรรมด้านวัฒนธรรม ทั้งด้านภาษา ความคิด อุดมการณ์ ทัศนคติ ประเพณี วิทยาการความรู้ การกีฬาและวิถีชีวิต ซึ่งสิ่งเหล่านี้เป็นเครื่องมือสร้างความรู้สึกที่ดีต่อกัน โดยใช้แนวทางปฏิบัติต่อเนื่องในลักษณะซึมลึกเพื่อให้เข้าถึงประชาชน (กระทรวงการต่างประเทศ, คำศัพท์ – คำย่อ ทางการทูตและการต่างประเทศ, 2552 : 72)

2 ภาษาคู่กันครั้งแรกเกิดขึ้นในการประชุมสันติภาพปารีส ค.ศ.1919 และในการประชุมขององค์การสันนิบาตชาติ (องค์การสหประชาชาติเดิม) จากนั้นองค์การสหประชาชาติได้กำหนดให้ 2 ภาษาเป็นภาษาที่ใช้งาน (Working language) ซึ่งเป็นภาษาที่ใช้ในการสื่อสารทั่วไปและการจัดทำเอกสารการประชุมในทุกหน่วยงานขององค์การ นอกจากนี้ องค์การได้กำหนดให้ภาษาอื่นอย่าง อารบิก จีน รัสเซีย และสเปนให้เป็นภาษาทางการขององค์การด้วยเช่นกัน เพื่ออำนวยความสะดวกแก่ผู้แทนประเทศซึ่งสามารถเลือกใช้ภาษาได้อย่างหลากหลายและเท่าเทียมกัน

การกำหนดภาษาที่ใช้ในองค์การระหว่างประเทศเช่นนี้มีอิทธิพลทำให้ภาษากลายเป็นคุณสมบัติหนึ่งของผู้แทนประเทศควรมี เพราะผู้แทนประเทศสามารถสื่อสารโดยภาษาใดภาษาหนึ่งในภาษาที่ใช้แพร่หลายและสื่อสารกับคนหมู่มากได้ คุณสมบัติทางภาษาจึงได้รับการสนับสนุนให้กลายเป็นคุณสมบัติพื้นฐานของนักการทูตซึ่งเป็นผู้แทนประเทศ จากข้อมูลของ Satow (Mason, 1979) ปรากฏว่ารัฐบาลในหลายประเทศเห็นว่าภาษามีความสำคัญต่อบุคลากรของรัฐ เช่น ในสหรัฐอเมริกา หรือรัสเซีย ซึ่งสนับสนุนนักการทูตที่มีความเชี่ยวชาญในภาษาต่างประเทศ และอังกฤษก็สนับสนุนการพิจารณาเพิ่มคำจำกัดความพิเศษให้กับนักการทูตที่มีความเชี่ยวชาญในภาษาต่างประเทศ

ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศที่ขยายขอบเขตออกไปทำให้กรอบความคิดของภาษาในทางการทูตจึงเปลี่ยนแปลงตาม โดยเฉพาะนักการทูตซึ่งจะไม่ใช่เพียงบุคคลเดียวที่สื่อสารภาษาต่างประเทศได้เท่านั้น แต่มีบุคคลอื่นอย่าง ประมุข ผู้นำรัฐบาล รัฐมนตรี หรือเจ้าหน้าที่ระดับสูงที่ต้องเข้ามาเกี่ยวข้อง ดังนั้น การสื่อสารจึงไม่ได้เน้นที่การสื่อสารของนักการทูต แต่ของบุคคลอื่น ๆ ด้วยเช่นกัน

2.1.4 ทฤษฎีบทบาท

ทฤษฎีนี้แสดงให้เห็นว่าบทบาทเป็นตัวกำหนดพฤติกรรมของบุคคลในสังคม บุคคลในสังคมมีสถานภาพต่าง ๆ และถูกคาดหวังจากคนอื่นในสังคมให้แสดงบทบาทตามสถานภาพที่ตนอยู่ และระบบสังคมหนึ่งก็ประกอบด้วยบุคคลในสถานภาพและตำแหน่งแตกต่างกัน ขึ้นอยู่กับสภาพเศรษฐกิจ สังคม กฎระเบียบและวัฒนธรรมของสังคม (ศิริวรรณ เสรีรัตน์และคณะ, 2545:355)

ดังนั้น บทบาทของลุ่มแตกต่างกันไปขึ้นอยู่กับระบบสังคมที่ลุ่มดำรงอยู่ ระบบสังคมอาจเป็นระบบองค์กรที่ประกอบด้วยนโยบายองค์กร วัฒนธรรมองค์กร หรือความคาดหวังส่วนบุคคล ซึ่งล้วนมีผลต่อบทบาทและลักษณะการทำงานของลุ่ม

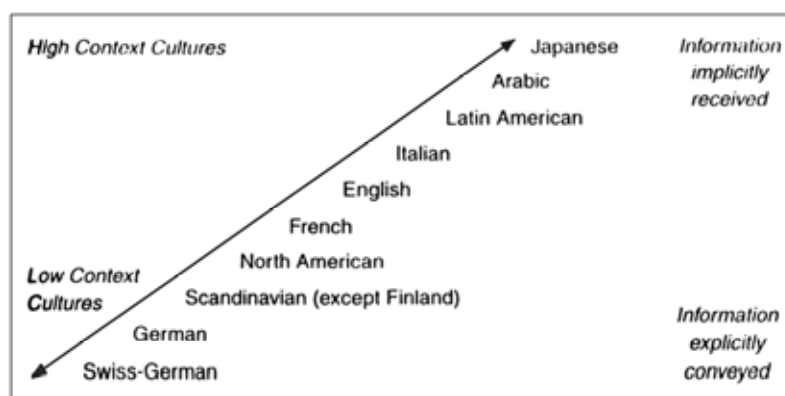
2.1.5 ทฤษฎีการสื่อสารข้ามวัฒนธรรม

สุจินดา โพธิ์ไพฑูรย์ (สุจินดา โพธิ์ไพฑูรย์, 2553:268) อธิบายว่า กระบวนการสื่อสารเกิดจากผู้ส่งสาร (sender) ส่งข้อความให้ผู้รับสาร (receiver) โดยมีองค์ประกอบเช่น สภาพแวดล้อม ระดับความเข้าใจและการตีความของผู้รับสารที่ทำให้กระบวนการสื่อสารสมบูรณ์ ซึ่งจะทำการสื่อสาร

สมบูรณ์ สำหรับการสื่อสารข้ามวัฒนธรรมจะสมบูรณ์ได้ต้องประกอบด้วย การสื่อสารโดยใช้วาจา (verbal) และไม่ใช่วาจา (non-verbal)

1) การสื่อสารโดยใช้วาจา นักมนุษยวิทยาชื่อ เอ็ดเวิร์ด ฮอลล์ (Edward T.Hall) (สุจินดา โพธิ์ไพฑูริย์, 2553:268) อธิบายว่าการสื่อสารข้ามวัฒนธรรมโดยใช้วาจาแบ่งออกเป็น 2 ลักษณะย่อย คือ การสื่อสารด้วยภาษาที่พึ่งพาบริบทสูง (High context language) และการสื่อสารด้วยภาษาที่พึ่งพาบริบทต่ำ (Low context language) แต่ละภาษาใช้การสื่อสารที่พึ่งพาบริบทแตกต่างกัน ตามภาพ 1.1 ภาพที่ 1.1 ผังภาพของวัฒนธรรมพึ่งพาบริบทสูง-ต่ำ โดย David Victor ซึ่งพัฒนามาจากทฤษฎีของ Edward T. Hall (Victor, 1992:143 อ้างถึงใน Katan, 1999:183)

จากภาพจะเห็นได้ว่าการสื่อสารของคนญี่ปุ่นต้องอาศัยบริบทที่สูง ยกตัวอย่างเช่น ในการพูด คำว่า “Hai” ของคนญี่ปุ่น หมายถึง “ใช่” ของภาษาไทย ซึ่งในบริบทของคนไทยอาจตีความหมายได้หลายอย่าง เช่น ฉันเห็นด้วยกับคุณ ฉันไม่เห็นด้วย ฉันได้ยินที่คุณพูด วัฒนธรรมการสื่อสารของทั้ง 2 ภาษามีลักษณะการพึ่งพาบริบทสูง ในขณะที่ภาษาเยอรมันจะมีความหมายตรงไปตรงมา เช่น คำว่า “Yes” ก็หมายถึง “ใช่” เพียงอย่างเดียว ดังนั้น การเข้าใจประเทศที่มีการสื่อสารลักษณะพึ่งพาบริบทสูง จำเป็นต้องดูบริบทรอบข้าง ในขณะที่การสื่อสารลักษณะพึ่งพาบริบทต่ำจำเป็นต้องอาศัยการตีความเพิ่มเติม

2) การสื่อสารโดยไม่ใช่วาจา มีลักษณะดังต่อไปนี้

- 1) การสื่อสารผ่านทางท่าทาง ใบหน้า เช่น การโค้งคำนับของคนเอเชีย เพื่อแสดงความเคารพนับถือผู้ใหญ่โดยผู้น้อย
- 2) การสื่อสารด้วยระยะห่าง วัฒนธรรมต่างกันมีการวางระยะห่างระหว่างการสื่อสารแตกต่างกัน เช่น คนอเมริกันที่เป็นคนกันเองวางตัวในระยะใกล้ชิดกว่าคนบางชาติ
- 3) การสื่อสารผ่านการสัมผัส เช่น การจับมือ การจูบหรือหอมแก้มทักทาย การตบไหล่ซึ่งบางวัฒนธรรมถือว่าแสดงความไม่สุภาพ
- 4) การสื่อสารด้วยสายตา การจ้องตาของบางวัฒนธรรมหมายถึงการแสดงความจริงใจ

- 5) การสื่อสารด้วยกลิ่น กลิ่นตัวอาจสะท้อนลักษณะเฉพาะของคนบางชาติและอาจไม่เป็นที่พึงประสงค์ของคนชาติอื่น

วัฒนธรรมเป็นปัจจัยสำคัญสำหรับกระบวนการสื่อสารข้ามวัฒนธรรม การสื่อสารทั้งที่ใช้วาจาและไม่ใช้วาจาทำให้การสื่อสารเข้าใจได้ไม่ยากในวัฒนธรรมเดียวกันไม่เหมือนกับวัฒนธรรมที่ต่างกัน Claudia Angelelli (Angelelli, 2000) มองว่าภาษาทำให้กระบวนการสื่อสารต้องการผู้ถอดรหัสข้อความ ถ้าในกระบวนการสื่อสารธรรมดาผู้รับสารไม่สามารถถอดรหัสต่างภาษาได้ กระบวนการสื่อสารจึงต้องการผู้ที่เป็นสื่อกลางถอดรหัสข้อความและเข้ารหัสใหม่ในความหมายและรูปแบบของอีกภาษาของผู้สนทนา และบุคคลที่ทำหน้าที่ดังกล่าวก็คือนักแปลและล่าม

นอกจาก แนวความคิดที่เกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ การทูตและภาษา ผู้วิจัยได้ศึกษากรณีศึกษาและการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับล่ามการทูตทั้งในและต่างประเทศ โดยสามารถแบ่งออกเป็นประเด็นต่างๆต่อไปนี้

2.2 ความเป็นมาของล่ามกับความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ

สำหรับประเทศไทย ความเป็นมาของล่ามการทูตพัฒนามาพร้อมกับการเริ่มติดต่อด้านชายและสร้างสัมพันธ์ไมตรีกับต่างประเทศตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยาซึ่งใช้ล่ามสำหรับการติดต่อกับญี่ปุ่น ล่ามเดินทางไปพร้อมกับคณะทูต เพื่อนำพระราชสาส์นของพระมหากษัตริย์ไทยไปถวายให้กับจักรพรรดิญี่ปุ่นและหัวเมืองต่างๆ ส่วนในสมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราช (Surintatip, 2007) ได้มีพ่อค้าชาวกรีกชื่อ คอนสแตนติน ฟอลคอน สมเด็จพระนารายณ์ทรงเห็นความสามารถของชาวกรีกคนนี้ตั้งแต่ครั้งเขาเป็นล่ามให้ระหว่างบิชอปกับพระองค์เอง ฟอลคอนสามารถพูดได้หลายภาษาทั้ง อังกฤษ โปรตุเกส อิตาลีและไทย พระองค์จึงโปรดปรานในฟอลคอน ฟอลคอนจึงได้รับแต่งตั้งให้เป็นที่ปรึกษาพระมหากษัตริย์ (สมุหนายก) และมีนามว่า “เจ้าพระยาวิชาเยนทร์” ผู้ซึ่งมีบทบาททางการเมืองการค้า การต่างประเทศ รวมทั้งการล่าม แต่ภายหลังได้ถูกประหารชีวิตด้วยข้อกล่าวหาข้ออาชญากรรมบังหลวง

ในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ ล่ามเป็นตำแหน่งทางราชการและทำหน้าที่ติดตามทูตในงานราชการต่างประเทศ สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ (สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ, 2504) ทรงเล่าเรื่องราวกรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้น โดยมีช่วงหนึ่งที่กล่าวถึงล่ามในสมัยนั้นว่าตั้งแต่รัชกาลที่ 2 ชาวฝรั่งและชาวจีนเชื้อสายโปรตุเกสเดินทางเข้ามาค้าขายในไทยและรับราชการในตำแหน่ง “ล่าม” ภาษาโปรตุเกสในกรมท่าซึ่งดูแลเกี่ยวกับการค้าขาย และยังพบว่า มีตำแหน่ง “หัวหน้าล่าม” ด้วยเช่นกัน ตำแหน่ง “ล่าม” เป็นตำแหน่งที่ได้รับค่าจ้างประจำ การใช้ล่ามภาษาโปรตุเกสมีขึ้นต่อเมื่อค้าขายกับมาเก๊า ซึ่งเกิดขึ้นไม่บ่อยครั้งนัก การสื่อสารเพื่อการติดต่อด้านชายภายหลังการติดต่อกับต่างประเทศส่วนใหญ่จึงใช้ภาษาอังกฤษ และในช่วงแรกไทยยังต้องใช้

ภาษาอังกฤษคู่กับมลายู โดยการสื่อสารผ่านล่ามสองครั้งต่อการโต้ตอบสนทนา ยกตัวอย่างเช่น ครั้งหนึ่งมีผู้สำเร็จราชการอินเดียของอังกฤษมาเป็นทูตประจำ เขาสื่อสารภาษาอังกฤษผ่านล่ามของตัวเอง ล่ามแปลจากภาษาอังกฤษเป็นมลายู และฝ่ายไทย โดยหลวงโกษาธิบดีเป็นล่ามแปลจากภาษาอังกฤษเป็นไทย เช่นนี้และสลับกันตลอดการสนทนา การล่ามมีพัฒนาการมากขึ้นเพราะไทยหันมาใช้ภาษาอังกฤษเป็นภาษากลางในการสื่อสาร ซึ่งทำให้เกิดบุคคลอื่นๆที่เป็นข้าราชการไทยรับตำแหน่งล่ามเพิ่มขึ้น เช่น หม่อมราโชทัย ผู้แตงนิราศลอนดอน ซึ่งเป็นล่ามให้กับรัชกาลที่ 4 และรัชกาลที่ 5 ครั้งเสด็จประพาสยุโรป รวมถึงขุนจรเจเนทะเล ที่ได้รับแต่งตั้งให้เป็นล่ามในครั้งที่พระยามนตรีสุริยวงศ์เดินทางเป็นราชทูตในต่างประเทศ สมัยรัชกาลที่ 4 พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงให้ความสำคัญกับการเรียนการสอนภาษาอังกฤษมาก จึงทรงให้ก่อตั้งโรงเรียนมิชชันนารีสำหรับเจ้านายในวัง พร้อมสนับสนุนให้ขุนนางได้เล่าเรียนในต่างประเทศ และมีความเชี่ยวชาญทางภาษามากขึ้นด้วย ขุนนางบางคนจึงได้กลายเป็นคนโปรดในพระองค์และเป็นล่ามให้กับพระองค์ เช่นเดียว พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 ที่ทรงโปรดให้คนที่ได้เคยเล่าเรียนภาษาในโรงเรียนมิชชันนารีมารับราชการเป็นล่ามการทูต ตามข้อมูลของ Duangtip Surintatip (Surintatip, 2007) กล่าวว่าตามหลักฐานประวัติศาสตร์ไม่ปรากฏผู้ที่เป็นล่ามอีกหลังสิ้นสุดรัชกาลที่ 5 หลังจากที่ได้มีการปรับเปลี่ยนนโยบายต่างประเทศและการบริหารราชการ ด้วยการรับผู้เชี่ยวชาญชาวต่างชาติเข้ามาทำงานมากยิ่งขึ้น

จากข้อมูลต่างๆที่เกี่ยวข้องกับประวัติความเป็นมาของล่ามการทูตในประเทศไทยแสดงให้เห็นว่า พัฒนาการการเกิดล่ามการทูตมาจากการเกิดล่ามที่ได้รับแต่งตั้งเป็นข้าราชการในงานราชการต่างๆของพระมหากษัตริย์และขุนนางชนชั้นนำ ซึ่งถือว่าเป็นผู้แทนประเทศในการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ล่ามที่พบในบันทึกประวัติศาสตร์ส่วนใหญ่ได้รับการแต่งตั้งในตำแหน่งทางราชการอย่างอื่น อายุของตำแหน่งล่ามจึงสั้น ภายหลังรัชกาลที่ 5 ก็ไม่มีผู้ใดมีตำแหน่งเป็นล่ามการทูตอีก แต่อย่างไรก็ตาม ในปัจจุบันมีลักษณะที่เกิดขึ้นใกล้เคียงกันนี้ คือ มีตำแหน่งที่ทำงานล่ามให้กับข้าราชการระดับสูง และสังกัดอยู่ในสำนักภาษาต่างประเทศในสำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา (สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา, ม.ป.ป.) และสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, ม.ป.ป.) ทั้งสองหน่วยงานและบุคลากรการรองรับงานแปลและล่าม บุคลากรล่ามของหน่วยงานกลุ่มนี้จะปฏิบัติหน้าที่เป็นล่ามให้กับประธาน รองประธานของสภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภา ประธานวิปรัฐบาล ในโอกาสการเข้าเยี่ยมคารวะของบุคคลและคณะบุคคลต่างๆจากต่างประเทศ เช่น เอกอัครราชทูตต่างประเทศประจำประเทศไทย ประธานรัฐสภา รัฐมนตรี เจ้าหน้าที่อาวุโสของรัฐบาลต่างประเทศ และในโอกาสการเลี้ยงรับรองด้วย

สำหรับกรณีในต่างประเทศนั้น การล่ามการทูตนับได้ว่ามีมาเป็นเวลานานเช่นเดียวกัน ตามการกล่าวโดย Ruth Roland (Roland, 1999) ซึ่งเป็นนักรัฐศาสตร์ที่พยายามรวบรวมประวัติศาสตร์

ของล่ามที่มีบทบาทในทางการเมืองโลกพบว่ามีการตีความการพูดจำนวนมากมาตั้งแต่ยุคเมโสโปเตเมีย 2600 ปีก่อนคริสตกาล หรือในเอเชียตะวันออกอย่างจีนตั้งแต่ 165 ปีก่อนคริสตกาล นอกจากนี้ ตามข้อมูลของ Gurcagler (Gurcagler, 2003:49-63) แสดงหลักฐานตัวอย่างของล่ามการพูดที่ปรากฏให้เห็นในประวัติศาสตร์ของทวีปยุโรปซึ่งถือว่าเป็นทวีปที่มีประวัติศาสตร์การพูดอย่างยาวนาน ล่ามการพูดดังกล่าวมีสำนวนนามว่า “ตราโกแมน (dragoman)”² ตราโกแมนมีหน้าที่เป็นล่ามให้กับสุลต่านของออตโตมาน (ตุรกี) และขุนนางชนชั้นนำที่ไม่ได้เรียนและรู้ภาษาตะวันตก ตราโกแมนที่โดดเด่นและมีบทบาทมากในความสัมพันธ์ระหว่างประเทศกลุ่มหนึ่งคือ ตราโกแมนแห่งประตูออตโตมาน (Sublime Port)³ ตราโกแมนจึงถือว่าเป็นหน้าที่ที่สำคัญ จนมีการสืบทอดกันเป็นตระกูล เช่น ตระกูลของชาวเชื้อสายกรีก เป็นต้น เพราะตราโกแมนเป็นอาชีพที่มีศักดิ์ศรี อีกทั้งได้รับการแต่งตั้งจากสุลต่านโดยตรงและรับเอกสิทธิ์การยกเว้นการเสียภาษี อาชีพนี้จึงเป็นที่นิยมของหลายคน นอกจากตราโกแมนกลุ่มนี้แล้วยังมีตราโกแมนกลุ่มที่ได้รับอนุญาตจากสุลต่านให้เป็นล่ามให้กับทูตและพ่อค้าตะวันตก แต่กลุ่มนี้อาจไม่ได้มีความสำคัญมากนักและไม่ค่อยได้รับความน่าเชื่อถือ เพราะใช้ภาษาตะวันตกได้ไม่คล่องแคล่ว สถานทูตของประเทศตะวันตกบางประเทศจึงไม่ไว้วางใจในการทำงานของตราโกแมน และหันมาว่าจ้างตราโกแมนให้ทำงานขึ้นกับตนเอง พร้อมทั้งสนับสนุนตราโกแมนของตนเองให้เรียนภาษาของออตโตมานมากยิ่งขึ้น โรงเรียนสอนภาษาที่ก่อตั้งขึ้นในฝรั่งเศสในปี ค.ศ.1669 ก็เป็นผลมาจากการสนับสนุนนี้ ผู้ที่ได้เรียนจบจากโรงเรียนนี้ได้มีโอกาสเข้ารับราชการเป็นตราโกแมนให้กับรัฐบาลฝรั่งเศสหรือมิชชันนารีสอนภาษา อย่างไรก็ตาม แม้ว่าตราโกแมนมีปรากฏอยู่หลายกลุ่มแต่ความก้าวหน้าในทางอาชีพของตราโกแมนอาจไม่ได้มากนัก ตัวอย่างความก้าวหน้าอาจมีบ้างกับตราโกแมนของสุลต่านออตโตมานบางคน ซึ่งได้รับตำแหน่งทางการเมืองระดับสูง แต่โดยรวมแล้วตราโกแมนนั้นได้รับโอกาสในการก้าวหน้าน้อย ถึงแม้จะมีคุณสมบัติทางการศึกษาที่ดี รู้ภาษาและวัฒนธรรมเป็นอย่างดีก็ตาม

แม้ประวัติศาสตร์ของล่ามการพูดมีมาอย่างยาวนาน แต่ Roland (Roland, 1999) กลับให้ความเห็นว่าผู้บันทึกประวัติศาสตร์ได้แต่เพียงบันทึกเหตุการณ์สำคัญๆที่เกิดขึ้น แต่อาจไม่ได้ให้ความสำคัญกับบุคคลที่อยู่เบื้องหลังของความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ กรณีศึกษาต่างๆเกี่ยวกับการล่ามการพูดนั้นเลยมีไม่มากนัก

2.3 บทบาทของล่าม

Roland (Roland, 1999:7) กล่าวว่าล่ามและนักแปลล้วนเป็นสื่อกลางทางภาษา หากขาดบุคคลเหล่านี้ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศคงไม่อาจเกิดขึ้นได้ ความเห็นของ Roland แสดงว่าบทบาท

² ตราโกแมน (Dragoman) มีรากศัพท์มาจากภาษาอิบรูดหมายถึง ผู้แปลคัมภีร์ไบเบิล และในภาษาอาหรับ หมายถึง นักแปลและล่าม

³ ประตูออตโตมาน เปรียบเสมือนสัญลักษณ์ของอาณาจักรออตโตมานและมักเป็นที่ต้อนรับแขกของรัฐบาลด้วย

ของล่ามและนักแปลมีความสำคัญมากต่อความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ สำหรับล่ามก็อาจถือว่าเป็นส่วนหนึ่งของทีมงานที่จะทำให้งานสำเร็จลุล่วงไปได้ ดังเช่นที่ Kumiko Torikai (Torikai, 2009) ที่ได้ศึกษาบทบาทของล่ามการทูตกลุ่มหนึ่งในญี่ปุ่น เขาพบว่าสำหรับองค์กรแล้วล่ามเป็นส่วนหนึ่งของทีมงานและองค์กรคาดหวังการทำงานของล่ามเหล่านั้น ถึงแม้ว่าล่ามกลุ่มตัวอย่างนั้นอาจรู้สึกว่ามีบทบาทเป็นได้เพียงล่ามและก็ได้มีส่วนสำคัญในการส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ และล่ามอาจเข้าทำลายความสัมพันธ์หากทำงานผิดพลาดได้

แม้การรับรู้บทบาทของล่ามจากกรณีตัวอย่างข้างต้นอาจมีทิศทางแตกต่าง แต่สำหรับจักรวรรดิสุคนธรัตน์ (จักรวรรดิ สุคนธรัตน์, 2542:102) ได้นำเสนอว่าบทบาทของล่ามเป็นส่วนหนึ่งของการสื่อสารในทางการทูต และอาจนับได้ว่าล่ามเป็นกลยุทธ์หนึ่งสำหรับการเจรจาของนักการทูตที่ต้องการประนีประนอม โน้มน้าวและสร้างผลประโยชน์ระหว่างประเทศร่วมกัน ทั้งนี้ การใช้ล่ามเป็นการแสดงความภาคภูมิใจของประเทศและภาษาด้วยอย่างหนึ่ง คนส่วนใหญ่เชื่อว่าล่ามเป็นผู้ชำนาญภาษา ล่ามจึงได้รับเลือกให้เป็นผู้ที่ถ่ายทอดข้อความได้ดีกว่าคู่สนทนา และการใช้ล่ามยังสามารถช่วยลดความผิดพลาดที่อาจเกิดขึ้น รวมทั้งช่วยเพิ่มเวลาในการกรันกรองทางความคิดของคู่สนทนาได้เป็นอย่างดี ทำให้การตัดสินใจในเรื่องที่สำคัญเป็นไปอย่างถูกต้อง

มุมมองเกี่ยวกับบทบาทของล่ามการทูตยังคงมีหลากหลาย ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับสถานภาพของล่ามภายในองค์กรซึ่งอาจมีส่วนกำหนดบทบาทของล่าม องค์กรภาครัฐมีความคาดหวังให้ล่ามทำหน้าที่ตามที่ได้รับมอบหมาย ดังนั้น ล่ามจึงมีสถานภาพที่องค์กรกำหนดขึ้นตามนั้น (เรื่องอิสรา คัลลายจินดา, 2547) อย่างไรก็ตาม ไม่ว่าจะบทบาทของล่ามการทูตมีลักษณะอย่างไร บทบาทพื้นฐานที่สำคัญของล่ามคือการเป็นสื่อกลางทางภาษา และ Roland ก็ได้ย้ำว่าในทางการทูต ถ้าไม่มีล่ามหรือนักแปลความสัมพันธ์ระหว่างประเทศไม่อาจประสบความสำเร็จได้ ดังนั้น ล่ามเป็นเสมือนหนึ่งในทีมงานและงานในระดับประเทศ บทบาทของล่ามจึงมีความสำคัญไม่น้อย

2.4 คุณสมบัติของล่ามการทูต

คุณสมบัติทางด้านภาษาเป็นคุณสมบัติพื้นฐานที่กล่าวถึงเป็นอันดับแรกในการศึกษาเกี่ยวกับล่ามลักษณะทั่วไป ดังเช่นที่ เรื่องอิสรา คัลลายจินดา (เรื่องอิสรา คัลลายจินดา, 2547) สรุปไว้ว่าคุณสมบัติพื้นฐานที่สุดของล่ามไม่ว่าในองค์กรรัฐหรือเอกชน คือ ความรู้ภาษาต่างประเทศ และในมุมมองของล่ามการทูตก็สอดคล้องเช่นเดียวกัน Hana Kucerova (Kucerova, 1990:37-39 อ้างถึงใน Weller, 2004:36) กล่าวว่าคุณสมบัติพื้นฐานของล่ามการทูต คือ การมีความรู้ภาษาต่างประเทศ และความรู้จะมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับลักษณะการเรียนรู้ภาษาที่แตกต่างกัน ดังเช่นในการวิจัยของ Torikai (Torikai, 2009) ที่ศึกษาลักษณะการเรียนรู้ภาษาอังกฤษของล่ามการทูตชาวญี่ปุ่นกลุ่มตัวอย่างแสดง

ว่าล่ามแต่ละคนมีภูมิหลังการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศที่แตกต่างกัน บางคนเคยอยู่ในสภาพแวดล้อมที่มีการใช้ทั้งภาษาอังกฤษและญี่ปุ่น บางคนเรียนจบจากต่างประเทศ หรือเรียนภาษาอังกฤษในญี่ปุ่น

นอกจากคุณสมบัติทางด้านภาษาต่างประเทศแล้ว คุณสมบัติอื่น ๆ ที่ล่ามการทูตควรมีคือ การมีความรู้ทางวัฒนธรรม มีปฏิภาณไหวพริบ สามารถรักษาความลับ มีความมั่นใจและสร้างความน่าเชื่อถือ มีความอดทนต่อความกดดันและการถูกกล่าวโทษ ไม่ประมาทเมื่ออยู่ต่อหน้าคนจำนวนมาก หรือในที่ประชุมระหว่างผู้นำระดับสูง (Kucerova, 1990:37-39 อ้างถึงใน Weller, 2004:36)

สำหรับความรู้ทางด้านวัฒนธรรม และความรู้รอบตัวเป็นคุณสมบัติสำคัญของล่ามการทูต Adrin Luque (Luque, 1999) กล่าวว่าล่ามหรือนักแปลทางการทูตต้องมีความรู้รอบตัวมากและคุ้นเคยกับการต่างประเทศ รวมทั้งเข้าใจสถานการณ์ด้านการเมือง สังคมและเศรษฐกิจของประเทศของล่ามเอง และการทำงานของล่ามก็หลากหลาย ล่ามอาจประสบกับเหตุการณ์ที่ไม่ได้คาดคิดไว้ เช่น การแปลเกี่ยวกับเรื่องเทคโนโลยีที่นอกเหนือจากการเมือง สังคมหรือเศรษฐกิจ

การรักษาความลับถือเป็นอีกคุณสมบัติสำคัญของล่ามและสำหรับล่ามการทูตอาจสำคัญยิ่งกว่าด้วย Luque (Luque, 1999) กล่าวว่าความปลอดภัยและการรักษาความลับเป็นสิ่งที่สำคัญเพราะเป็นเรื่องของความมั่นคงของประเทศหนึ่งหรืออีกหลายประเทศได้

Harry Obst ซึ่งมีประสบการณ์การเป็นล่ามการทูตและยังเป็นผู้ชำนาญการสำนักงานบริการภาษาของกระทรวงการต่างประเทศ สหรัฐอเมริกา กล่าวว่าล่ามต้องทำงานภายใต้สภาวะกดดันจากสถานการณ์ต่างๆ ได้ดี และอดทนต่อสถานการณ์การทำงานที่หลากหลาย ล่ามจึงต้องมีร่างกายที่แข็งแรงและสามารถเตรียมพร้อมได้ในทุกสถานการณ์ แม้ในเวลาต้องเดินทางไกลซึ่งอาจทำให้เกิดการอ่อนเพลียได้ (Kaboul, 2004)

การศึกษาวิจัยของเรื่องอิสรา คัลยาจินดา (เรื่องอิสรา คัลยาจินดา, 2547) ได้สรุปว่าคุณสมบัติของล่ามทั่วไปมีลักษณะร่วมกันเสมอ ทั้งในภาครัฐและเอกชน กล่าวคือ ล่ามควรมีคุณสมบัติทางด้านภาษาต่างประเทศ และคุณสมบัติอื่นๆ อันได้แก่ การมีไหวพริบในการแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้า และการรู้จักวัฒนธรรมของประเทศอื่นๆ การมีไหวพริบสำหรับการแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าเท่ากับว่าการรู้จักที่จะรับมือกับปัญหาได้ดีและการมีความอดทนต่อปัญหาและภาวะความกดดันสูง ในขณะที่ การนำเสนอมุมมองต่างๆ เกี่ยวกับคุณสมบัติเฉพาะของล่ามการทูตแสดงให้เห็นว่าคุณสมบัติของล่ามการทูตได้เน้นเรื่องความอดทนต่อสภาวะความกดดัน และความสามารถในการปรับตัวกับสถานการณ์ที่หลากหลาย รวมไปถึงการรักษาความลับทางราชการ เพราะล่ามการทูตต้องปฏิบัติหน้าที่ในงานที่เกี่ยวข้องกับระดับประเทศ ดังนั้น คุณสมบัติเหล่านี้จึงได้รับการเน้นย้ำมากที่สุด

2.5 ลักษณะการทำงานของล่ามการพูด

Georganne Weller (Weller, 2004) กล่าวถึงลักษณะการทำงานของล่ามการพูดว่าเป็น การล่ามที่อยู่ในการประชุมเจรจาทางการเมืองของผู้มีระดับสูง การเข้าเยี่ยมคารวะประมุขของประเทศ โดยเฉพาะการพบปะกันระหว่างผู้นำประเทศ Harry Obst (Cohen, 2004) กล่าวว่าล่ามต้อง อยู่ลำพังกับผู้นำ แต่ละฝ่ายมีล่ามของตนเอง โดยแต่ละฝ่ายแปลจากภาษาแม่ของล่ามเป็นภาษาที่สอง ของล่าม (A-B)⁴ นอกจากนี้ ล่ามอาจต้องทำหน้าที่จัดบันทึกการสนทนา ซึ่งจะนำไปเป็นบันทึกการประชุมต่อไปอีกด้วย

Harry Obst (Cohen, 2004) มองว่าลักษณะการทำงานที่ต้องพบกับผู้มีระดับสูงเป็นเรื่องที่ยากที่สุดสำหรับล่ามการพูด การทำงานของล่ามจึงมีความเสี่ยงสูงต่อการเกิดความผิดพลาดและการ กล่าวโทษล่าม Barbara Gamarekian (Gamarekian, 1982) ให้ความเห็นว่าล่ามต้องเผชิญกับภาวะ ความกดดันจากความถือตัวของบุคคลสำคัญระดับประเทศและจากหัวข้อสนทนาที่สำคัญ และต้อง วางตัวเป็นบุคคลนิรนามที่นิ่งหลังบุคคลสำคัญระดับโลก ถ่ายทอดความหมาย อารมณ์และความรู้สึก และท่าทางการพูดให้ได้ ความเห็นนี้สอดคล้องเช่นเดียวกันกับ Izak Morin (Morin, 2011) ซึ่งอธิบาย ว่าการทำหน้าที่ของล่ามให้กับบุคคลทางการเมืองเป็นเรื่องที่เสี่ยงต่อการเกิดความผิดพลาด ความอับอาย การได้รับวิพากษ์วิจารณ์ ทางด้าน Nogueira (Nogueira, 2004) เสนอว่าล่ามของผู้มีระดับสูง อย่างประธานาธิบดีควรมีหน้าที่แปล และหลีกเลี่ยงการตัดคำพูดของประธานาธิบดีโดยเจตนา เพื่อลด ความเสี่ยงต่อการเกิดความผิดพลาดและการปฏิบัติเกินกว่าหน้าที่ และถ้าล่ามทำงานผิดพลาดควรรีบ หาทางแก้ไขโดยทันที และสิ่งที่สำคัญมากคือล่ามต้องสร้างความไว้วางใจให้กับผู้อื่น เพราะล่าม เปรียบเสมือนตัวแทนของประธานาธิบดี

เหตุการณ์หนึ่งยกโดย Morin (Morin, 2011) แสดงให้เห็นว่าล่ามของประธานาธิบดีไม่ควร แก้ไขในสิ่งที่ล่ามคิดเห็นที่ไม่ถูกต้องทางการเมือง (Politically incorrect) ล่ามเองอาจเสี่ยงต่อการเป็น จุดสนใจของสื่อมวลชนหรือผู้ฟังคนอื่น ประธานาธิบดี ชูชิโระ บัมบัง ยุคโดยโน ของอินโดนีเซียเข้าพบกับนายกรัฐมนตรีของออสเตรเลีย นายเควิน รัตต์ พ.ศ.2551 เพื่อประชุมหารือระดับทวิภาคี รวมไปถึง กรณีการช่วยเหลือชาวออสเตรเลียจากเหตุการณ์การก่อการร้ายบนเกาะบาหลี คำแถลงการณ์หนึ่งของ ประธานาธิบดีอินโดนีเซีย มีความหมายในต้นฉบับว่า “ข้าพเจ้าเข้าใจดีว่าการออกคำเตือนการเดินทาง โดยออสเตรเลียเป็นความรับผิดชอบของรัฐบาลหนึ่งที่จะปกป้องพลเมืองของตน แต่ข้าพเจ้าชี้แจงตาม ตรงว่าสถานการณ์ในอินโดนีเซียขณะนี้ ดีขึ้นและเป็นปกติ” ในขณะที่ ล่ามกลับแปลว่า “ข้าพเจ้าเข้าใจ ดีการออกคำเตือนการเดินทางโดยออสเตรเลียเป็นความรับผิดชอบของรัฐบาลหนึ่งที่จะปกป้อง พลเมืองของตน แต่ข้าพเจ้าหวังว่าคำเตือนการเดินทางจะถูกละเลิก” ข้อความอักษรตัวเอียงแสดงให้เห็น

⁴ การล่ามลักษณะ A-B คือ การแปลจากภาษาแม่ของล่ามสู่ภาษาที่สองของล่าม ล่ามสามารถฟังภาษาแม่ของล่ามสามารถเข้าใจได้ทันทีและเก็บรายละเอียดได้ดีกว่าการฟังภาษาที่สองโดยสัญชาตญาณของล่าม

เห็นว่าลุ่มแปลความหมายผิดจากต้นฉบับ นายกรัฐมนตรีเควิน รัตได้ร่บฟังพร้อมกับสื่อมวลชนจึงตอบได้ในลักษณะที่ไม่พอใจ และย้าว่ารัฐบาลสามารถตัดสินใจได้ด้วยตนเอง และรัฐบาลออสเตรเลียก็ขอปฏิเสธการยกเลิกการเตือนนักท่องเที่ยว การโต้ตอบของนายกรัฐมนตรีเช่นนั้นกลายเป็นสิ่งที่ขัดแย้งกับคำพูดของประธานาธิบดีอินโดนีเซียที่ให้ความมั่นใจในความปลอดภัยแล้ว ความผิดพลาดที่มาจากความหมายที่ลุ่มแปลไม่สอดคล้องกับต้นฉบับนี้สร้างความเดือดร้อนให้กับโฆษกประธานาธิบดีที่ต้องรับชี้แจงกับสื่อมวลชนและปรับความเข้าใจกับทูตออสเตรเลียอีกครั้ง แม้ว่าลุ่มมั่นใจว่าประธานาธิบดีพูดอ้อมค้อมและประธานาธิบดีอาจมีเจตนาที่ต้องการให้ออสเตรเลียทำการยกเลิกคำเตือนโดยเร็วก็ตาม แต่ลุ่มของประธานาธิบดีคนนั้นก็ต้องรับการตำหนิว่าเป็นต้นเหตุของปัญหา

ตัวอย่างดังกล่าวย้าให้เห็นว่าลักษณะการทำงานของลุ่มการทูตที่สำคัญ คือ การทำงานภายใต้สภาวะความกดดัน และการเสี่ยงต่อการเกิดความผิดพลาดจากการทำงาน กล่าวคือ ลุ่มสามารถอดทนต่อสถานการณ์ที่อาจคับขัน และสิ่งที่ลุ่มต้องคำนึงและระวังมากที่สุด คือ คำพูด (Cremona & Mallia, 2001) ไม่ว่าคำพูดนั้นเป็นคำสำนวน คำประชดประชัน คำกำกวม ลุ่มต้องรู้จักเลือกตัดสินใจเลือกใช้คำ โดยไม่จำเป็นต้องตรวจสอบว่าคำพูดนั้นว่ามีความหมายในทางการเมือง แม้ว่าการตัดสินใจทุกครั้งของลุ่มย่อมเกิดความผิดพลาดได้เสมอและลุ่มอาจไม่พ้นต่อการเป็นแพะรับบาปในสถานการณ์เช่นนั้นได้

บทที่ 3 วิธีการวิจัย

สำหรับการวิจัย ผู้วิจัยมุ่งเน้นที่การศึกษาลักษณะและบทบาทของล่ามการทูตในประเทศไทย ผู้วิจัยกำหนดขอบเขตการศึกษาเฉพาะความสัมพันธ์ระดับรัฐ ทั้งโดยบุคคลหรือกลุ่มบุคคลซึ่งได้รับมอบหมายให้เป็นตัวแทนของประเทศ การกำหนดขอบเขตจะมีผลต่อการสรุปผลการวิจัยเป็นนัยสำคัญ ผู้วิจัยเลือกกลุ่มตัวแทนการศึกษามาจำนวน 14 คน

3.1 ประเด็นการวิจัย

การวิจัยต้องการหาคำตอบในประเด็นต่างๆดังต่อไปนี้

- 3.1 ศึกษาคุณลักษณะของล่ามการทูตที่ควรพึงมี
- 3.2 ศึกษาบทบาทของล่ามการทูตต่อการดำเนินงานความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ
- 3.3 ศึกษาปัญหาและอุปสรรคต่อการทำงาน รวมทั้งการแก้ไขของล่ามการทูต
- 3.4 ศึกษาการให้ความสำคัญและแนวโน้มการใช้ล่ามการทูตในประเทศไทย

3.2 วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยเน้นการสัมภาษณ์ตัวต่อตัว แบบเปิดกว้างไม่จำกัดคำตอบ เพื่อค้นหาข้อเท็จจริงจากความคิด เหตุผลต่างๆของผู้ให้สัมภาษณ์ การสัมภาษณ์ใช้เวลาประมาณ 45 นาทีต่อคน โดยมีผู้ตอบแบบสอบถามเป็นล่ามการทูตคนไทยทั้งหมด 12 คนและมีผู้อบรมล่ามจำนวน 2 คน ทั้งคนไทยและชาวต่างชาติ

3.3 ประชากร

การเก็บข้อมูลทั้งหมดมาจากการสัมภาษณ์ 12 คน แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่

3.3.1 กลุ่มที่ 1 คือ ผู้ที่มีประสบการณ์การเป็นล่ามการทูต ซึ่งแบ่งออกเป็นผู้ที่เป็นล่ามให้กับองค์กรที่สังกัด 10 คน ได้แก่ นักการทูตจากกระทรวงการต่างประเทศ และเจ้าหน้าที่สถานเอกอัครราชทูตประจำประเทศไทย และผู้ที่เป็นล่ามให้กับนอกองค์กรที่สังกัด 2 คน ได้แก่ อาจารย์สอนภาษาต่างประเทศ โดยจำแนกกลุ่มตัวอย่างตามอาชีพหลักและองค์กรที่สังกัด ตามตารางที่ 1 และตารางที่ 2

ตารางที่ 1 กลุ่มตัวอย่างที่เป็นล่ามจำแนกตามภาษาต่างประเทศที่ใช้ในการปฏิบัติงานล่าม

ล่ามภาษาต่างประเทศ	จำนวน (คน)
ล่ามภาษาอังกฤษ	2
ล่ามภาษาฝรั่งเศส	2
ล่ามภาษาเยอรมัน	1
ล่ามภาษาอิตาลี	1
ล่ามภาษารัสเซีย	2
ล่ามภาษาจีน	2
ล่ามภาษาญี่ปุ่น	2
รวมทั้งสิ้น	12

ตารางที่ 2 กลุ่มตัวอย่างที่เป็นล่ามจำแนกตามอาชีพและองค์กรที่สังกัด

องค์กรสังกัด / ตำแหน่ง	จำนวน (คน)
1. กระทรวงการต่างประเทศ	
นักบริหารชั้นต้น ⁵	1
นักการทูตชำนาญการพิเศษ	1
นักการทูตชำนาญการ	1
นักการทูตปฏิบัติการ	6
2. เจ้าหน้าที่สถานเอกอัครราชทูตประจำประเทศไทย	1
3. อาจารย์สอนภาษาอิตาลี	1
4. อาจารย์สอนภาษารัสเซีย	1

⁵ 1) นักการทูตปฏิบัติการ เทียบเท่า เลขานุการตรีและโท (Third และ Second Secretary ตามลำดับ) ตำแหน่งเลขานุการจะใช้เมื่อนักการทูตไปประจำอยู่ที่สถานทูตไทยในต่างประเทศ หรือ เทียบเท่า C4 และ C5 ตามประเภทตำแหน่งข้าราชการแบบเดิมก่อนมีการประกาศรายชื่อตำแหน่งตามพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2551

2) นักการทูตชำนาญการ เทียบเท่า เลขานุการเอก (First Secretary) หรือ C6 และยังเทียบเท่า ที่ปรึกษา (Counselor) หรือ C7

3) นักการทูตชำนาญการพิเศษ และ นักบริหารชั้นต้น คือ ผู้อำนวยการกองหรือรองอธิบดีกรม เทียบเท่ากับ อัครราชทูตที่ปรึกษา (Minister counselor) หรืออัครราชทูต (Minister) หรือ C8 และ C9

4) นักบริหารชั้นสูง คือ อธิบดีประจำกรม เทียบเท่า เอกอัครราชทูต (Ambassador) หรือ C10

5) ระดับสูงขึ้นไป คือ รองปลัด และปลัดประจำกระทรวง หรือ C11

รวมทั้งสิ้น	12
-------------	----

3.3.2 กลุ่มที่ 2 คือ ผู้ให้การฝึกอบรมกลุ่ม 2 คน ชาวไทยและชาวต่างชาติซึ่งเป็นผู้อบรมทักษะล่ามให้กับนักการทูต ณ สถานบันการต่างประเทศเทวะวงศ์วโรปการ ซึ่งเป็นสถาบันที่ทำหน้าที่พัฒนาและการจัดฝึกอบรมเพื่อเพิ่มศักยภาพทางการล่ามให้กับนักการทูตของกระทรวงการต่างประเทศ

สำหรับกลุ่มที่ 1 ผู้วิจัยเน้นกลุ่มตัวอย่างจากกระทรวงการต่างประเทศ เพราะเห็นว่าบุคลากรของกระทรวงฯมีความเกี่ยวข้องกับการล่ามการทูตมากที่สุด อีกทั้งกระทรวงฯเป็นส่วนราชการที่มีหน้าที่รับผิดชอบโดยตรงในการส่งเสริมความสัมพันธ์กับประเทศต่างๆ อย่างไรก็ตาม ผู้วิจัยพบกรณีตัวอย่างของเจ้าหน้าที่ของสถานเอกอัครราชทูต ซึ่งอาจมีลักษณะการทำงานที่คล้ายคลึงกับนักการทูตของกระทรวงการต่างประเทศ ผู้วิจัยจึงนำมารวมอยู่ในกลุ่มของผู้ที่เป็นล่ามให้กับองค์กรที่สังกัด และผู้วิจัยยังพบว่ามียุทธศาสตร์ที่เป็นล่ามให้กับนอกองค์กรที่สังกัด จึงแยกบุคคลดังกล่าวเป็นกลุ่มที่ 2 เพื่อนำข้อมูลจากกลุ่มนี้มาสนับสนุนผลการวิจัย

3.4 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัย คือชุดคำถามในการสัมภาษณ์ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเอง โดยให้ครอบคลุมกรอบแนวความคิดและขอบเขตการวิจัย การกำหนดคำถามส่วนหนึ่งได้พิจารณาจากการศึกษาแนวความคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้ได้ผลการวิจัยที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ เนื้อหาระหว่างการสัมภาษณ์สามารถปรับได้ตามลักษณะของผู้ให้สัมภาษณ์ และคำถามเป็นคำถามปลายเปิด

อุปกรณ์สำหรับการเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัย คือ เทปบันทึกเสียง และชุดคำถาม โดยแบ่งตามกลุ่มผู้ให้สัมภาษณ์ ดังนี้

1) ชุดคำถามสำหรับกลุ่มล่าม โดยแบ่งคำถามออกเป็น 5 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 เป็นคำถามเกี่ยวกับข้อมูลลักษณะประชากรศาสตร์ และประสบการณ์ของการเคยเป็นล่าม

ส่วนที่ 2 เป็นคำถามเกี่ยวกับความเข้าใจและความเห็นเกี่ยวกับล่ามการทูต

ส่วนที่ 3 เป็นคำถามเกี่ยวกับคุณลักษณะและทักษะของล่ามการทูต

ส่วนที่ 4 เป็นคำถามเกี่ยวกับปัญหา อุปสรรคและความท้าทายในการทำงาน รวมทั้งวิธีการแก้ไขปัญหา

ส่วนที่ 5 เป็นข้อเสนอแนะอื่นๆเกี่ยวกับการให้ความสำคัญของล่ามการทูตในประเทศไทย การเอื้อประโยชน์ต่อการดำเนินความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ

2) ชุดคำถามสำหรับกลุ่มผู้ให้การฝึกอบรมทักษะล่ามให้กับนักการทูต 2 คน ทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติ ผู้วิจัยจึงสร้างชุดคำถามภาษาอังกฤษซึ่งมีคำถามที่อาจแตกต่างบ้างจากชุดคำถามภาษาไทย โดยเน้นสิ่งที่ผู้ให้การฝึกอบรมรับรู้เกี่ยวกับล่ามการทูตทั้งในต่างประเทศและประเทศไทย รวมทั้งสิ่งที่สะท้อนจากการอบรมนักการทูตของกระทรวงการต่างประเทศ ประกอบกับ ผู้ให้การฝึกอบรมชาวต่างชาติท่านนี้มีความชำนาญในการเป็นล่ามการทูตมานาน ข้อมูลที่ได้น่าจะสนับสนุนการศึกษานี้ เพื่อการเปรียบเทียบระหว่างล่ามการทูตในประเทศไทยกับล่ามการทูตในต่างประเทศด้วย

3.5 สถานที่และช่วงเวลาในการสัมภาษณ์

ผู้วิจัยทำการสัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้สัมภาษณ์กันในหลายสถานที่ แต่โดยส่วนใหญ่ผู้วิจัยนัดพบผู้ให้สัมภาษณ์รายบุคคลที่สถานที่ทำงานของผู้ให้สัมภาษณ์ คือ กระทรวงการต่างประเทศ สถานเอกอัครราชทูต และมหาวิทยาลัย และสำหรับผู้ให้สัมภาษณ์ซึ่งไม่สะดวกในการพบ ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการผ่านการสัมภาษณ์ทางโทรศัพท์ ผู้วิจัยใช้ช่วงเวลาส่วนใหญ่หลังเวลาทำงานของแต่ละบุคคล ยกเว้นเจ้าหน้าที่สถานเอกอัครราชทูตให้สัมภาษณ์ในเวลาทำงาน เพราะสะดวกในการเข้าพบมากกว่านอกเวลาทำงาน

3.6 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้จัดลำดับการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

- 1) ผู้วิจัยปรึกษากับอาจารย์ที่ปรึกษาเกี่ยวกับกลุ่มตัวอย่างสำหรับการวิจัย และชุดคำถามที่ใช้ในการสัมภาษณ์
- 2) ผู้วิจัยติดต่อขอนัดหมายกับผู้ให้สัมภาษณ์โดยตรง ซึ่งได้รับการแนะนำจากคนที่ผู้วิจัยรู้จักซึ่งทำงานในองค์กรเดียวกันกับกลุ่มผู้ให้สัมภาษณ์หรือเคยทำงานร่วมกันกับผู้ให้สัมภาษณ์มาก่อน
- 3) ผู้วิจัยศึกษาข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับกลุ่มผู้ให้สัมภาษณ์ เช่น รูปแบบขององค์กร และลักษณะการทำงานของกลุ่มผู้ให้สัมภาษณ์ผ่านการสอบถามจากผู้อื่น และอาจค้นหาจากแหล่งข้อมูลบนอินเทอร์เน็ต
- 4) ผู้วิจัยแนะนำตัวโดยแสดงตนว่าเป็นผู้วิจัย และอธิบายพร้อมบอกจุดมุ่งหมายในการสัมภาษณ์ และขอความร่วมมือจากกลุ่มผู้ให้สัมภาษณ์
- 5) จากนั้นผู้วิจัยทำการชี้แจงว่าจะสัมภาษณ์โดยใช้เวลาประมาณ 40-45 นาที จำนวนครั้งสัมภาษณ์โดยเฉลี่ยประมาณ 1-2 ครั้ง

- 6) ผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลจากกลุ่มผู้ให้สัมภาษณ์ และผู้สัมภาษณ์ให้ข้อตกลงกับ ผู้ให้สัมภาษณ์เพื่อพูดคุยและการทำวิจัยของผู้วิจัยเท่านั้น ซึ่งก็ได้รับความไว้วางใจที่ดี ตลอดการสัมภาษณ์

3.7 การวิเคราะห์ข้อมูล

1. ผู้วิจัยจะวิเคราะห์โดยการตีความหมายจากคำพูด อากัปกริยา การแสดงออก โดยให้อยู่ในขอบเขตของการวิจัย
2. การวิเคราะห์สรุปรวม โดยการนำข้อมูลสาระสำคัญของแต่ละกรณีศึกษามาตีความหมาย เพื่อสร้างข้อสรุปแบบอุปนัย คือสรุปจากการสังเกตและการรวบรวมข้อมูล

บทที่ 4 ผลการศึกษาวิจัย

ในบทนี้ผู้วิจัยจะนำเสนอผลการวิจัย เพื่อหาคำตอบจากการตั้งคำถามของผู้วิจัยซึ่งประกอบด้วย การศึกษาลักษณะการทำงาน คุณสมบัติ บทบาทหน้าที่และ ปัญหา ความท้าทายในการทำงาน และการให้ความสำคัญกับล้ามการทูตและแนวโน้มการใช้ล้ามการทูตในประเทศไทย

4.1 ลักษณะงานของล้ามการทูต

ผู้วิจัยสัมภาษณ์ได้สอบถามเกี่ยวกับลักษณะงานของผู้ที่ทำงานล้ามการทูต จำนวน 12 คน ได้แก่ นักการทูตประจำกระทรวงการต่างประเทศ เจ้าหน้าที่สถานเอกอัครราชทูตต่างประเทศประจำประเทศไทย และอาจารย์สอนภาษาต่างประเทศ โดยจำแนกออกเป็น 2 กลุ่มย่อย ได้แก่

1) กลุ่มที่ทำงานล้ามให้กับองค์กรที่สังกัด มีจำนวนทั้งหมด 10 คน ประกอบด้วย นักการทูตและเจ้าหน้าที่สถานเอกอัครราชทูตประจำประเทศไทย

กลุ่มตัวอย่างประเภทแรกคือ นักการทูตประกอบด้วย นักการทูตปฏิบัติการ นักการทูตชำนาญการ นักการทูตชำนาญการพิเศษ นักบริหารชั้นต้น ซึ่งมีหน้าที่ตามที่ได้รับมอบหมายจากหน่วยงานย่อยในกระทรวงการต่างประเทศที่กลุ่มตัวอย่างสังกัด ยกตัวอย่างเช่น นักการทูตชำนาญการประจำกรมยุโรป มีหน้าที่ดูแลความสัมพันธ์ของไทยกับประเทศที่อยู่ในแถบยุโรป และคอยติดตามวิเคราะห์ข่าวสาร ทั้งด้านการเมือง เศรษฐกิจและสังคมของประเทศหรือกลุ่มประเทศ นอกจากนี้ ในกลุ่มตัวอย่างมีนักการทูตที่ได้รับมอบหมายให้ไปช่วยปฏิบัติงานสำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี โดยมีหน้าที่ดูแลรับผิดชอบในการช่วยงานจัดทำสุนทรพจน์ งานแปลและล้ามให้กับนายกรัฐมนตรี

อีกประเภทหนึ่งคือ เจ้าหน้าที่สถานเอกอัครราชทูตต่างประเทศ ซึ่งทำหน้าที่ดูแลทางด้านเศรษฐกิจ โดยคอยติดตามวิเคราะห์ข่าวสารด้านเศรษฐกิจในประเทศไทยและรายงานให้กับเจ้าหน้าที่ระดับสูงของสถานเอกอัครราชทูตต่างประเทศนั้น

ทั้งสองอาชีพในกลุ่มนี้มีลักษณะการทำงานประจำแตกต่างกันคือ อาชีพหนึ่งทำงานให้กับฝ่ายรัฐบาลไทยและอีกอาชีพหนึ่งทำงานให้กับฝ่ายรัฐบาลต่างประเทศ กลุ่มตัวอย่างนี้ซึ่งมีความรู้ภาษาต่างประเทศดีได้รับมอบหมายให้เป็นล้ามทั้งในงานที่เกี่ยวข้องโดยหน้าที่และที่ไม่ได้เกี่ยวข้องโดยหน้าที่ โดยผู้บังคับบัญชาหรือบุคคลร่วมองค์กรขอให้กลุ่มตัวอย่างนี้ไปปฏิบัติงานเป็นล้าม

ลักษณะการทำงานล้ามของทั้งสองกลุ่มอาชีพสามารถจำแนกออกเป็น

1) การประชุม (Meeting) ซึ่งมีผู้เข้าร่วมจากหลายส่วน และมีผู้แทนจากต่างประเทศพูดคุยในหัวข้อต่างๆ ภาษาหลักที่ใช้ในการประชุมขึ้นอยู่กับผู้เข้าร่วม เช่น ผู้เข้าร่วมส่วนใหญ่

เป็นชาวไทย ภาษาหลักที่ใช้ในงานคือภาษาไทย แต่ถ้ามีผู้แทนต่างประเทศเข้าร่วมประชุม ทางผู้จัดจะจัดล่ามกระซิบ

2) การประชุมเจรจาหรือ (Negotiating conference) คือ การประชุมเพื่อเจรจาแลกเปลี่ยนข้อคิดเห็นต่างๆ และหาข้อตกลงที่ทั้งสองฝ่ายพึงพอใจ การประชุมมีลักษณะตั้งแต่ 2 ฝ่าย (ทวิภาคี) และมากกว่า 2 (พหุภาคี) บางครั้งใช้คำว่า Talks, Dialogue ซึ่งมีความหมายคล้ายกัน การเจรจาหรือจะเป็นการพบกันระหว่างบุคคลต่อบุคคลหรือระหว่างคณะบุคคล เช่น ประมุขของประเทศ ผู้นำรัฐบาล ผู้แทนรัฐบาล นักการทูต ข้าราชการระดับสูง ฯลฯ และมีจำนวนผู้เข้าร่วมจำกัดขึ้นอยู่กับหัวข้อสนทนาหรือเป็นเรื่องเกี่ยวข้องกับความมั่นคงของประเทศ ภาษากลางที่คู่เจรจาใช้สื่อสารคือ ภาษาอังกฤษ หรือภาษาที่คู่เจรจาทั้งสองฝ่ายสามารถสื่อสารได้ดี โดยคู่เจรจาแจ้งความประสงค์ถึงภาษาที่ใช้และล่าม หากคู่เจรจาฝ่ายต่างประเทศที่ต้องการใช้ภาษาแม่จะจัดล่ามมาเอง และฝ่ายไทยก็จัดล่ามของฝ่ายตนเองไว้ด้วย ล่ามสองคนแปลให้กับฝ่ายของตนเองลักษณะ A-B⁶

3) การเข้าเยี่ยมคารวะ (Courtesy call) คือ การเข้าพบกันระหว่างฝ่ายไทยกับฝ่ายต่างประเทศ เพื่อแนะนำตัวหรือทักทายในโอกาสต่างๆ เช่น เอกอัครราชทูตต่างประเทศขอเข้าพบประมุขของประเทศ ประธานรัฐสภาและสภาผู้แทนราษฎรในโอกาสเข้ารับหรือหมดวาระตำแหน่งเอกอัครราชทูตต่างประเทศประจำประเทศไทย รัฐมนตรีของต่างประเทศขอเข้าพบนายกรัฐมนตรีหรือรัฐมนตรีในโอกาสเยือนประเทศไทยอย่างเป็นทางการ การสนทนาส่วนใหญ่เป็นเรื่องทั่วไป เพื่อสร้างความกระชับสัมพันธ์ของสองประเทศ ภาษากลางที่ใช้สื่อสารส่วนใหญ่คือ ภาษาอังกฤษ ยกเว้น จะใช้ล่ามเมื่อฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งหรือทั้งสองฝ่ายไม่สามารถสื่อสารด้วยภาษากลางได้

4) การรับรอง (Reception) คือ การเลี้ยงรับรองบุคคลในโอกาสต่างๆ ภายในหรือนอกสถานที่ เช่น โอกาสการเยือนอย่างเป็นทางการของพระประมุข ประมุขของประเทศ ผู้นำรัฐบาล ในฐานะพระราชอาคันตุกะ หรือแขกของรัฐบาล รวมทั้งการเยือนของระดับรัฐมนตรีหรือบุคคลสำคัญ ทางกรของฝ่ายต่างประเทศอาจร้องขอให้จัดล่ามเพื่ออำนวยความสะดวกในกิจกรรมของการเยือน นอกจากนี้ ทางกรของไทยอาจจัดงานเลี้ยงรับรองในโอกาสการเยือนของบุคคลสำคัญต่างๆ เช่น การเลี้ยงพระกายาหารค่ำของระดับพระประมุข ประมุขของประเทศ ผู้นำรัฐบาล หรือการเลี้ยงรับรองเอกอัครราชทูตต่างประเทศประจำประเทศไทยในโอกาสเข้ารับตำแหน่ง ภาษาที่ใช้ขึ้นอยู่กับกรร้องขอโดยฝ่ายต่างประเทศ หรือฝ่ายไทย แต่ถ้า

⁶ การล่ามลักษณะ A-B คือ การแปลจากภาษาแม่ของล่ามสู่ภาษาที่สองของล่าม

หากงานเลี้ยงรับรองใดมีความสำคัญมาก ภาษาที่ใช้จะเป็นภาษาแม่ เพื่อเป็นการแสดงสัญลักษณ์ของประเทศ และฝ่ายเจ้าภาพหรือฝ่ายประเทศที่เยือนจึงจะต้องเตรียมล่ามมาด้วย

5) งานถวายพระราชสาส์นตราตั้งและอักษรสาส์นตราตั้ง⁷ (Presentation of Letter of Credence) คืองานทางการที่เอกอัครราชทูตต่างประเทศเข้าเฝ้าถวายพระราชสาส์นตราตั้งจากพระประมุข หรืออักษรสาส์นตราตั้งจากประมุขของประเทศ ภาษาหลักที่ใช้สื่อสารกับพระมหากษัตริย์หรือพระราชวงศ์ของไทย ตามหลักพิธีทางการทูต (กระทรวงการต่างประเทศ, 2543) คือ ภาษาอังกฤษ และภาษาฝรั่งเศสเท่านั้น กระทรวงการต่างประเทศจะจัดล่ามให้ในกรณีที่ผู้เข้าเฝ้าจะสื่อสารกับพระประมุขหรือพระราชวงศ์เป็นภาษาฝรั่งเศส

6) การแถลงต่อคณะทูตานุทูต (Briefing with the Diplomatic Corps) เป็นเวทีเพื่อชี้แจงทำความเข้าใจและตอบซักถามของคณะทูตานุทูต ส่วนใหญ่กิจกรรมนี้ดำเนินโดยนายกรัฐมนตรี รัฐมนตรีโดยเฉพาะรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ ภาษากลางที่ใช้คือ ภาษาอังกฤษ และการล่ามระหว่างภาษาไทยกับภาษาอังกฤษ

นอกจากลักษณะงานดังกล่าวข้างต้น ผลการสัมภาษณ์แสดงว่าในบางครั้งกลุ่มตัวอย่างยังต้องปฏิบัติหน้าที่ในการเป็นล่ามติดตามในงานศึกษาดูงานของเจ้าหน้าที่จากต่างประเทศ งานล่ามติดตามจึงถือว่าเป็นงานทางการหนึ่งที่ล่ามได้รับมอบหมายให้ปฏิบัติหน้าที่คอยอำนวยความสะดวกนอกสถานที่

2) กลุ่มที่ทำงานล่ามให้กับนอกองค์กรที่สังกัด ประกอบด้วยกลุ่มตัวอย่างในอาชีพอาจารย์สอนภาษาต่างประเทศ ล่ามกลุ่มนี้เคยมีประสบการณ์การเป็นล่ามให้กับหน่วยงานราชการและเอกชน หนึ่งในนี้เคยมีประสบการณ์ทำงานล่ามให้กับองค์กรธุรกิจส่วนใหญ่ และเคยทำงานล่ามให้กับหน่วยงานราชการในการเจรจาการค้าระหว่างรัฐบาลไทยและรัสเซีย สำหรับการว่าจ้างล่ามกลุ่มนี้ ผู้ว่าจ้างซึ่งเป็นหน่วยงานราชการได้มีการติดต่อเข้าไปที่มหาวิทยาลัยหรือล่ามโดยตรง โดยไม่มีการรู้จักเป็นการส่วนบุคคล อาจารย์ทั้งสองเป็นล่ามในการประชุมและการเจรจาหรือในระดับทวิภาคี และพหุภาคี โดยทำงานล่ามแบบพูดตามหรือล่ามกระซิบให้กับบุคคลและกลุ่มบุคคล เช่น ระดับรัฐมนตรี อธิบดี และเจ้าหน้าที่ระดับสูง

4.2 คุณสมบัติของล่ามการทูต

ข้อมูลจากการสำรวจกลุ่มตัวอย่าง 12 คน สามารถอธิบายโดยจำแนกออกตามเกณฑ์ลักษณะประชากรและคุณลักษณะของล่ามการทูตที่ควรพึงมีในความคิดเห็นของกลุ่มตัวแทนการศึกษา

⁷ พระราชสาส์นตราตั้ง/อักษรสาส์นตราตั้ง คือ จดหมายหรือหนังสือของพระประมุข/ประมุขของรัฐในการแต่งตั้งเอกอัครราชทูตประจำต่างประเทศ

4.2.1 ลักษณะประชากรศาสตร์ของกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ อายุ เพศ การศึกษา และระยะเวลาของประสบการณ์การเป็นล่าม

ตารางที่ 3 ลักษณะทางประชากรศาสตร์ของกลุ่มตัวอย่าง

ลำดับ	ช่วงอายุ	เพศ	การศึกษา	ประสบการณ์
1	36-40 ปี	หญิง	ป.ตรี อักษรศาสตร์ / ป.โท รัฐศาสตร์	10 ปี
2	36-40 ปี	ชาย	ป.ตรี / ป.โท รัฐศาสตร์	7 ปี
3	31-35 ปี	ชาย	ป.ตรี ประวัติศาสตร์จีน / ป.โท การเมืองจีน	3 ปี
4	25-30 ปี	หญิง	ป.ตรี อักษรศาสตร์ / ป.โท การแปลและการล่ามภาษาจีน	2 ปี
5	25-30 ปี	หญิง	ป.ตรี / ป.โท กฎหมายระหว่างประเทศ	5 ปี
6	25-30 ปี	หญิง	ป.ตรี / ป.โท รัฐศาสตร์	2 ปี
7	25-30 ปี	หญิง	ป.ตรี / ป.โท เศรษฐศาสตร์ระหว่างประเทศ	3 ปี
8	25-30 ปี	หญิง	ป.ตรี / ป.โท เศรษฐศาสตร์	3 ปี
9	36-40 ปี	หญิง	ป.ตรี และ ป.โท ด้านภาษา / ป.เอก ประวัติศาสตร์และความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ	22 ปี
10	45-50 ปี	ชาย	ป.ตรี รัฐศาสตร์ / ป.โท เศรษฐศาสตร์การเมือง	20 ปี
11	45-50 ปี	ชาย	ป.ตรี - ป.เอก อักษรศาสตร์	20 ปี
12	25-30 ปี	ชาย	ป.ตรี ด้านภาษา / ป.โท ด้านการสอนภาษา	5 ปี

ด้านอายุและการศึกษา กลุ่มตัวอย่างจำนวน 12 คนมีอายุแตกต่างกันตั้งแต่ช่วง 25 – 50 ปี แบ่งเป็นหญิง 7 คน และชาย 5 คน การศึกษามีตั้งแต่ระดับปริญญาตรีจนถึงระดับปริญญาเอก แต่ส่วนใหญ่จบการศึกษาในระดับปริญญาโทเป็นระดับการศึกษาสูงสุด สาขาการศึกษามีหลากหลายด้านทั้ง รัฐศาสตร์ อักษรศาสตร์ เศรษฐศาสตร์ และนิติศาสตร์ กลุ่มตัวอย่างทั้งหมดผ่านการศึกษาจากต่างประเทศทั้งระยะสั้นและระยะยาว

ด้านสายงานอาชีพ กลุ่มที่ทำงานล่ามให้กับองค์กรที่สังกัดมีสายอาชีพทางการต่างประเทศโดยตรง กลุ่มนี้มีลักษณะบุคลิกภาพดี มั่นใจในตัวเอง แต่งกายสุภาพ และพูดจาคล่องแคล่ว ส่วนกลุ่มที่ทำงานล่ามให้กับนอกองค์กรที่สังกัดเป็นคนมีความมั่นใจในตนเอง โดยเฉพาะในการใช้ภาษาต่างประเทศ

ด้านภาษาต่างประเทศ กลุ่มตัวอย่างรู้ภาษาต่างประเทศที่เป็นภาษาที่สองและสาม ได้แก่ ภาษาอังกฤษ ภาษาเยอรมัน ภาษาอิตาลี ภาษาฝรั่งเศส ภาษาอิตาลี ภาษารัสเซีย ภาษาจีน ภาษาญี่ปุ่น โดย 10 ใน 12 คน มีความรู้ภาษาอังกฤษเป็นภาษาที่สอง และมีภาษาที่สามที่ไม่ใช่ภาษาอังกฤษเป็นภาษาที่ใช้ในการทำงานล่าม ส่วนที่เหลือในกลุ่มตัวอย่างมีความรู้ภาษาอังกฤษที่เป็นภาษาที่สองและเป็นภาษาเดียวกับที่ใช้ในการทำงานล่าม นอกจากนี้ 9 ใน 12 คนมีการรับรู้ทักษะภาษาที่ใช้ในการทำงานล่าม โดยเฉลี่ยอยู่ในระดับดีมาก ทั้งระดับการฟังและการพูด สำหรับคนที่เคยใช้ชีวิตอยู่ในต่างประเทศมานานทำให้มีทักษะภาษาที่ดี ซึ่งสามารถติดต่อการทำงานล่ามได้

ด้านประสบการณ์การเป็นล่าม มีตั้งแต่ 2 ปี – 22 ปี และความถี่ในการได้ทำงานล่ามการพูดของกลุ่มตัวอย่างเฉลี่ย 2-3 เดือนครั้ง ซึ่งนับว่าบ่อยที่สุด หลายคนที่ได้ทำงานล่ามบ่อยครั้ง เพราะเป็นเจ้าหน้าที่ที่ดูแลรับผิดชอบงานที่เกี่ยวข้องและทำหน้าที่เป็นล่ามในขณะเดียวกัน ส่วนบางคนทำงานล่ามน้อยครั้งเพียงปีละ 2-3 ครั้ง จนถึงระบุไม่ได้ เพราะงานมีเป็นครั้งคราวขึ้นอยู่การร้องขอให้ไปช่วย

4.2.2 คุณลักษณะสำคัญ

ล่ามเป็นเสียงให้กับผู้แทนประเทศ เสมือนกับล่ามเป็นตัวแทนประเทศคนหนึ่งที่มีบทบาทสำคัญในเวทีความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ผู้วิจัยจึงเห็นว่าล่ามการพูดควรมีคุณลักษณะที่อาจซ้อนทับนักการทูต ผู้วิจัยจึงได้พิจารณาเลือกคุณลักษณะ โดยนำคุณลักษณะของ 2 อาชีพระหว่างล่ามและนักการทูตมารวมกัน คุณลักษณะของนักการทูตยึดจากคุณสมบัติของนักการทูต ซึ่งกำหนดโดยเซอร์ ฮาโรลด์ นิโคลสัน นักการทูตและนักการเมืองชาวอังกฤษ เช่น อารมณีสุขุม อุดทน ชื่อสัตย์ต่อประเทศชาติ ไหวพริบดี (Drinkwater, 2005: 95) รวมทั้ง การประนีประนอม ซึ่งผู้วิจัยเพิ่มเข้าไปในคุณลักษณะของนักการทูต เพราะนักการทูตคือนักเจรจา ซึ่งอาศัยความประนีประนอมกับผู้อื่น ผู้วิจัยนำตัวเลือกทั้งหมดมาใช้ในการสอบถามกับกลุ่มตัวอย่าง ผลลัพธ์ตามตารางที่ 4

ตารางที่ 4 การลำดับความสำคัญของคุณลักษณะของล่ามการพูด

คุณลักษณะของล่ามการพูด	ร้อยละ
1) สมานิติ	12.0
2) ปฏิภาณไหวพริบดี	11.0
3) รักษาข้อมูลทางราชการไว้เป็นความลับ	10.4
4) ความรู้รอบตัวดี	9.9
5) มั่นใจในตัวเอง	8.2
6) ความใจเย็น สุขุม อุดทน	7.4
7) ตรงต่อเวลา	6.8

8) บุคลิกภาพดี	6.7
9) สุภาพเรียบร้อย	5.1
10) ความจงรักภักดีต่อประเทศ	4.3
11) ปฏิสัมพันธ์ดี	4.0
12) มีใจเป็นกลาง	3.6
13) ประนีประนอม	3.4
14) ช่างสังเกต	3.4
15) ความจำดี	2.3

จากตารางแสดงการจัดลำดับคุณลักษณะของล่ามการทูตตามความคิดเห็นของผู้ให้สัมภาษณ์ โดยคำนวณจากการให้คะแนนตัวเลือกจากมากไปน้อย และนำผลรวมในแต่ละข้อมาหารออกเป็นร้อยละเพอร์เซ็นต์ของผลรวมจากทั้งหมดทุกข้อ

ผลลัพธ์แสดงให้เห็นว่ากลุ่มตัวอย่างให้ความเห็นว่าคุณลักษณะที่มีความสำคัญอันดับต้นๆ ได้แก่ การมีสมาธิและปฏิภาณไหวพริบดี การรักษาข้อมูลทางราชการ ความรู้รอบตัวดี นอกจากนี้ กลุ่มตัวอย่างได้ให้เหตุผลกับคุณลักษณะต่างๆ ที่สำคัญเหล่านี้ว่า ล่ามต้องใช้สมาธิและความระมัดระวังในการทำงานกับเจ้าหน้าที่ระดับสูง และล่ามต้องมีปฏิภาณไหวพริบในการปรับตัวเข้ากับสถานการณ์ที่หลากหลายและอาจคาดการณ์ไม่ได้ สำหรับการรักษาข้อมูลนั้นก็สำคัญมาก เพราะล่ามต้องไม่มีการรั่วไหลของข้อมูลลับทางราชการ ซึ่งอาจกระทบต่อความมั่นคงของประเทศ และล่ามควรมีความรู้รอบตัวดี เพราะผู้สนทนาอาจสนทนากันในหลายเรื่องที่ไม่เกี่ยวกับวาระการประชุม อย่างน้อยล่ามต้องสามารถปฏิบัติหน้าที่ได้ นอกจากนี้ กลุ่มตัวอย่างของผู้วิจัยเห็นว่าความรู้รอบตัวมีความสำคัญเท่ากับความรู้อื่นๆ ทั้งวัฒนธรรมและความรู้ทางการทูต ล่ามควรมีความรู้ทางวัฒนธรรม ยกตัวอย่างการไม่เข้าใจวัฒนธรรมของชาวจีนที่ถือว่าความสัมพันธ์ระหว่างชาวไทยและชาวจีนเป็นลักษณะพี่น้อง ล่ามอาจแปลในลักษณะว่า ชาวไทยและชาวจีนไม่ใช่เพื่อน แต่เป็นพี่น้อง ซึ่งผู้ฟังอาจตีความหมายในแง่ลบว่า ชาวไทยและชาวจีนไม่ใช่เพื่อนกันมาก่อน ในทางกลับกัน ล่ามสามารถให้ความหมายที่ชัดเจนกว่าว่า ชาวไทยและชาวจีนเป็นดังเพื่อนและพี่น้องกันเช่นกัน ฉะนั้น การไม่เข้าใจวัฒนธรรมอาจก่อให้เกิดปัญหาความสัมพันธ์ตามมาได้ ส่วนทฤษฎีทางรัฐศาสตร์ล่ามไม่จำเป็นต้องเรียนรู้ลึก แต่อาศัยการเรียนรู้ซึมซับผ่านการทำงานจริงได้

กลุ่มตัวอย่างของผู้วิจัยยังให้ความเห็นว่าคุณลักษณะตามตัวเลือกที่ให้ล้นอยู่ในคุณลักษณะของล่ามทั่วไป แต่ข้อแตกต่างสำคัญคือล่ามการทูตมีลักษณะสภาพการณ์ที่ไม่แน่นอน ซึ่งแตกต่างจากล่ามอื่นที่มีลักษณะสภาพการณ์เฉพาะตัวเช่น ล่ามชุมชน ล่ามในที่ประชุม ล่ามธุรกิจ โดยขึ้นอยู่กับประเภทของกิจกรรม บุคคลที่เข้ามาเกี่ยวข้องในกิจกรรม

กลุ่มตัวอย่างของผู้วิจัยยังให้ความเห็นอื่นเกี่ยวกับคุณลักษณะอื่นๆของล่ามการทูต ได้แก่

1) การทำงานในสภาวะความกดดันสูง บางครั้งล่ามต้องเผชิญกับความตึงเครียดระหว่างการประชุมและล่ามต้องมีความละเอียดอ่อนและพิจารณาการใช้คำให้ได้ถูกต้องและตามเจตนารมณ์ความรู้สึกของผู้พูดด้วย

2) ความอดทนต่อการทำงานเป็นระยะเวลานาน สถานที่ทำงานของล่ามที่หลากหลาย ล่ามจึงต้องมีความอดทนต่อสภาพการทำงานที่ไม่คุ้นเคย รวมทั้งต้องอดทนต่อการทำงานเป็นเวลานานได้

3) การรู้จักวางตัวและการเข้าสังคม ล่ามเสมือนเป็นหน้าตาของประเทศเช่นกัน แม้ล่ามอาจไม่เป็นที่รู้จัก แต่ล่ามควรพิจารณาการวางตัวให้เหมาะสมในสังคม ตั้งแต่การแต่งกายตามกาลเทศะ และการวางตัวของล่ามต้องไม่กลายเป็นอุปสรรคต่อการทำงานของตัวเองและคนอื่น เช่น การใส่ น้ำหอม กลิ่นแรงอาจสร้างความรำคาญให้กับบุคคลที่นั่งใกล้ๆ และสำหรับล่ามที่เป็นผู้หญิงก็ไม่ควรใส่รองเท้าที่มีส้นสูงจนเกินไป เพื่อความสะดวกในการเตรียมตัวและความคล่องตัวในการทำงานที่ดี นอกจากนี้ การวางตัวตามมารยาทบนโต๊ะรับประทานอาหารก็เป็นเรื่องสำคัญ ล่ามควรรอให้ผู้ที่อาวุโสกว่าตักอาหารก่อน และไม่เริ่มรับประทานอาหารก่อนคนอื่น และล่ามควรทานอาหารแบบพอดีคำ เพราะล่ามต้องอาศัยจังหวะการฟังและแปลการสนทนาในขณะรับประทานอาหาร

จากการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างของผู้วิจัยสามารถสรุปได้ว่าคุณสมบัติทางด้านอายุและการศึกษานั้นมีความหลากหลาย จึงไม่สามารถนำมาเป็นตัวแปรที่กำหนดคุณสมบัติของล่ามการพูดได้ เพราะกลุ่มตัวอย่างมีสายงานอาชีพที่ต่างกันพอสมควร คือมีทั้งอาชีพนักการทูตและอาจารย์ การทำงานล่ามการทูตของคนสองกลุ่มอาชีพจึงเป็นงานเฉพาะกิจ ส่วนด้านภาษาต่างประเทศ กลุ่มตัวอย่างโดยส่วนใหญ่ใช้ความรู้ภาษาที่สามเป็นภาษาที่ใช้ในการทำงานล่ามควบคู่กับภาษาไทยและภาษาที่สองคือภาษาอังกฤษ และในกลุ่มตัวอย่างทุกคนมีความเห็นว่าภาษาที่สองและสามควรอยู่ในระดับที่ดีถึงดีมาก มุมมองเกี่ยวกับทักษะทางภาษาต่างประเทศของกลุ่มอาจารย์แตกต่างจากนักการทูตบ้าง โดยกลุ่มอาจารย์ให้ความเห็นในเรื่องนี้ว่าระดับทักษะภาษาของล่ามอาจต้องเทียบเคียงได้กับเจ้าของภาษา ในขณะที่ นักการทูตมีมุมมองว่าทักษะภาษาต่างประเทศไม่จำเป็นต้องเทียบเคียงกับเจ้าของภาษา แต่ความคล่องแคล่วทางภาษาและการมีคลังศัพท์ที่ดีนั้นสำคัญกว่า นอกจากนี้ กลุ่มตัวอย่างทุกคนเห็นว่าทุกคนได้รับการฝึกอบรมเกี่ยวกับทักษะการล่ามน้อยหรือไม่มี ล่ามอาศัยการปฏิบัติงานจริงให้เป็นสนามการฝึกฝนมากกว่าจากการได้รับการฝึกอบรม

สำหรับด้านคุณลักษณะของล่ามการทูต กลุ่มตัวอย่างแสดงให้เห็นว่าคุณลักษณะส่วนใหญ่ของล่ามการทูตคล้ายคลึงกับลักษณะของล่ามทั่วไป แต่สถานการณ์และสภาพแวดล้อมการทำงานที่หลากหลายที่อาจทำให้ล่ามการทูตแสดงคุณลักษณะแตกต่างจากล่ามอื่นๆ คุณลักษณะดังกล่าวนี้ ได้แก่ สมานิติ ปฏิภาณไหวพริบดี การรักษาความลับ ความรู้รอบตัว การรู้จักความแตกต่างทางวัฒนธรรม และความมั่นใจในตัวเอง รวมไปถึงความอดทนต่อการทำงานที่กดดัน การรู้จักวางตัวในสังคมให้เหมาะสม

4.3 บทบาทของลุ่มการทูต

ทฤษฎีนี้อธิบายว่าบทบาทและสถานภาพของบุคคลในสังคมแตกต่างกันไปขึ้นอยู่กับระบบสังคมที่ลุ่มดำรงอยู่ ดังนั้น ลุ่มจึงมีบทบาทและสถานภาพตามสังคมที่ลุ่มอยู่ ซึ่งก็คือองค์กรที่ลุ่มสังกัด

จากการวิจัยกับกลุ่มตัวอย่างที่ทำงานลุ่มให้กับองค์กรที่สังกัด ซึ่งได้แก่นักการทูตและเจ้าหน้าที่ประจำสถานเอกอัครราชทูตต่างประเทศประจำประเทศไทย แสดงให้เห็นว่าลุ่มการทูตเป็นสถานภาพที่ได้รับมอบหมายจากองค์กร สถานภาพนั้นเป็นสถานภาพที่ไม่มีโครงสร้างองค์กรรองรับ ลุ่ม สถานภาพจึงเป็นสถานภาพเพียงชั่วคราว เพื่องานเฉพาะกิจไม่ได้ระบุบุคคลหรือหน้าที่ความรับผิดชอบไว้ในองค์กรชัดเจน องค์กรมีความคาดหวังว่าลุ่มสามารถแสดงบทบาทตามที่ได้มอบหมายหน้าที่ กลุ่มตัวอย่างกลุ่มนี้รับรู้ว่าพวกเขาต้องมีสองบทบาทในคนๆเดียว กล่าวคือ ทุกครั้งกลุ่มตัวอย่างกลุ่มนี้ที่มีหน้าที่รับผิดชอบหลักเกี่ยวกับการจัดเตรียมงาน เช่น การจัดทำข้อมูลสรุป การจัดทำพิมพ์วาระการหารือ การจัดสถานที่ ก็จะทำให้เสร็จสิ้นก่อนงานจะเริ่ม เวลาปฏิบัติหน้าที่เป็นลุ่มกลุ่มตัวอย่างกลุ่มนี้ต้องวางบทบาทจากนักการทูต และเพิ่มบทบาทการเป็นลุ่มมากขึ้น โดยลุ่มวางตัวให้เหมือนกับบุคคลไม่มีตัวตน การรับรู้หน้าที่ของลุ่มโดยคนอื่นขึ้นอยู่กับว่างานเป็นงานภายในสถานที่หรือนอกสถานที่ หากเป็นงานในสถานที่ก็เป็นที่ยอมรับกันว่าลุ่มก็คือเจ้าหน้าที่ที่ดูแลรับผิดชอบการจัดงานโดยตรง สำหรับงานนอกสถานที่ ลุ่มจะได้รับการแนะนำจากหัวหน้าหรือผู้ที่เกี่ยวข้องจากกระทรวงหรือสถานทูต หนึ่ง ลุ่มกับนักการทูต และลุ่มกับเจ้าหน้าที่สถานทูตเป็นบทบาทที่ไม่สามารถแยกบทบาททั้งสองออกจากกันได้อย่างสิ้นเชิง เพราะนักการทูตและเจ้าหน้าที่สถานทูตในกลุ่มตัวอย่างนี้ยังคงต้องคอยสนับสนุนช่วยเหลืองานที่ไม่ใช่งานลุ่ม เช่น การให้ข้อมูลสนับสนุนในระหว่างการประชุม ซึ่งลุ่มสามารถทำได้แต่จะต้องมีขอบเขตจำกัด เพื่อเป็นการรักษาเวลาในการประชุมหรือการเจรจาหรือสำคัญที่มีอยู่อย่างจำกัด เพื่อไม่ให้เสียมารยาทในการทำงานร่วมกับเจ้าหน้าที่อาวุโสกว่า นอกจากนี้ ลุ่มอาจได้รับหน้าที่เพิ่มเติมในการจัดบันทึกการสนทนา เพื่อนำไปใช้ในการจัดทำบันทึกการประชุม เนื่องจากการประชุมอาจต้องจำกัดจำนวนผู้เข้าร่วม กลุ่มตัวอย่างกลุ่มนี้บางคนไม่เห็นด้วยกับหน้าที่การจดบันทึกการสนทนา เพราะการจดบันทึกอาจเป็นการเสียสมาธิในการทำงาน ลุ่มได้อย่างเต็มประสิทธิภาพ แต่บางครั้งลุ่มต้องทำด้วยความจำเป็น

ในขณะที่ กลุ่มที่ทำงานลุ่มให้กับนอกองค์กรที่สังกัดซึ่งเป็นอาจารย์สอนภาษาต่างประเทศมีบทบาทที่แยกจากหน้าที่การงานหลักอย่างชัดเจน กล่าวคือ กลุ่มนี้ทำงานเป็นลุ่มเพียงอย่างเดียว และอาจได้รับมอบหมายให้รับรองและอำนวยความสะดวกตลอดการเดินทางของฝ่ายต่างประเทศ ลุ่มกลุ่มนี้จึงไม่มีบทบาทอื่นใดนอกเหนือจากนี้ รวมทั้งการสนับสนุนทางข้อมูล ซึ่งเป็นสิ่งที่ลุ่มกลุ่มนี้ไม่มีสิทธิ์ยกเว้นเจ้าหน้าที่ของตนเอง

จากการศึกษากลุ่มตัวอย่างที่สองสามารถสรุปได้ว่า การทำงานล่ามการทูตเป็นหน้าที่หนึ่งที่ได้รับมอบหมายเพียงชั่วคราวและสิ้นสุดเท่านั้น ส่วนความสำคัญหรือประโยชน์ที่เกิดจากการทำงานล่ามนั้นอาจมีบ้างแต่ไม่มากนัก นักการทูตมีความเห็นว่าการทำงานล่ามไม่ได้มีส่วนสนับสนุนหน้าที่การงานหลักมากเท่าใดนัก แต่อาจมีข้อดีบ้างสำหรับนักการทูต คือ การได้ร่วมงานกับบุคคลสำคัญ ซึ่งอาจเห็นคุณความดีในการทำงานล่ามของนักการทูตบ้าง รวมทั้งการได้เก็บเกี่ยวประสบการณ์และการพัฒนาการทำงานล่ามของนักการทูตให้ดีขึ้น อย่างไรก็ตาม ที่กล่าวมานั้นไม่ได้ส่งผลต่อการประเมินผลการปฏิบัติงานในหน้าที่หลักแต่ประการใด ในขณะที่ กลุ่มอาจารย์แสดงความเห็นชัดเจนอยู่แล้วว่าการทำงานล่ามไม่ได้มีผลต่อหน้าที่การงานหลักของตนเอง เว้นแต่การได้เก็บเกี่ยวประสบการณ์การเป็นล่ามเท่านั้น

อนึ่ง ล่ามการทูตของกลุ่มตัวอย่างแสดงทัศนคติต่อบทบาทของล่ามการทูตว่าเป็นการทำงานที่ไม่มีส่วนส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างประเทศในระยะสั้นหรือระยะยาว อีกทั้ง นักการทูตในกลุ่มตัวอย่างให้ความเห็นว่า การทำงานของล่ามไม่ใช่ปัจจัยที่วัดความสำเร็จของกิจกรรมการทูต ความสำเร็จของกิจกรรมทางการทูตขึ้นอยู่กับเนื้อหาและความเข้มข้นของกิจกรรมเป็นหลัก อย่างไรก็ตาม เมื่อนักการทูตได้รับมอบหมาย ก็ต้องทำหน้าที่ด้วยความระมัดระวังให้มากที่สุด เพราะการทำงานล่ามการทูตเป็นงานที่เสี่ยงต่อการเกิดความผิดพลาด โดยเฉพาะการเข้าใจเจตนารมณ์ของผู้พูดและการเลือกใช้คำให้เหมาะสมกับสถานการณ์มากที่สุด หากการทำงานเกิดความผิดพลาดแล้วความผิดพลาดนั้นอาจส่งผลกระทบต่อความสัมพันธ์อันดีระหว่างประเทศ

4.4 ปัญหา ความท้าทาย และการเตรียมตัวของล่ามการทูต

ปัญหาและความท้าทายที่ล่ามการทูตส่วนใหญ่พบ ได้แก่ ปัญหาที่เกี่ยวกับตัวงานล่าม ผู้พูดในที่ประชุม และปัญหาทางด้านศัพท์เฉพาะทาง

4.4.1 ด้านตัวงาน

1) ปัญหาเรื่องความอ่อนไหว ซึ่งเป็นปัญหาที่เกี่ยวข้องกับการเข้าใจความแตกต่างทางการเมือง สังคม วัฒนธรรม ของแต่ละประเทศ นักการทูตคนหนึ่งได้ยกตัวอย่างจากประสบการณ์จากความสัมพันธ์ทางการทูตระหว่างไทยกับอดีตสหภาพโซเวียตซึ่งเกรงกลัวการแยกตัวเป็นอิสระจากสหภาพของรัสเซียต่างๆ เรื่องนี้ถือเป็นความอ่อนไหวทางการเมือง ผู้พูดอาจไม่ได้คำนึงถึงเรื่องดังกล่าว ผู้พูดจึงพูดเป็นนัยยะว่าไทยสนับสนุนการเป็นอิสระของรัฐอย่างล่ามในฐานะนักการทูตต้องทำหน้าที่กรองข้อความก่อนจะสื่อสารออกมาในอีกภาษาหนึ่ง เพื่อหลีกเลี่ยงการเกิดการกระทบกระทั่งทางความสัมพันธ์ และล่ามทำการชี้แจงกับผู้พูดได้ทราบถึงข้อเท็จจริงเกี่ยวกับปัญหานั้นด้วย เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดปัญหาเกิดขึ้นซ้ำอีกในอนาคต ในขณะที่ กลุ่มที่ทำงานล่ามให้นอกองค์กรสังกัดเชื่อว่าตนไม่มีสิทธิ์ที่จะได้ทำได้ดีกว่านักการทูตซึ่งรู้

ลึกซึ้งถึงเรื่องใดคือเรื่องที่ชอบใจและควรสื่อออกไป ล่ามจึงไม่สามารถให้ความเห็นในระหว่างการทำงานได้ เพราะถือว่าตนเองเป็นบุคคลภายนอก อย่างไรก็ตาม ล่ามกลุ่มหลังนี้ทราบดีว่าต้องระวังในการเลือกใช้คำพูดให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้

2) ปัญหาการใช้ไวยากรณ์ของภาษา ล่ามในกลุ่มตัวอย่างคนหนึ่งยกประเด็นนี้ขึ้นมาเพราะในทางการพูด คำแต่ละคำมีความหมาย แม้แต่คำบางคำที่คนทั่วไปอาจมองข้าม เช่น คำว่า “the” ซึ่งใช้นำหน้าคำนามนับได้หรือนับไม่ได้ ในรูปเอกพจน์หรือพหูพจน์ เพื่อให้คำมีความหมายเจาะจง การตีความระหว่างคำนามที่มีหรือไม่มีคำว่า “the” สามารถทำให้ความหมายของคำนามข้างหลังเปลี่ยนไปและอาจนำไปสู่ความเข้าใจผิดระหว่างการหารือ เช่น ปัญหาความเข้าใจเรื่องเขตดินแดนมีการใช้คำนามคือ “territory” การใช้คำว่า “the” นำหน้าคำนาม หมายถึง เฉพาะเขตแดนนั้น ในขณะที่ การไม่ใส่คำนำหน้าอาจหมายถึง บริเวณเขตแดนทั่วไป ไม่ระบุบริเวณ หรือตัวอย่างคำภาษาอังกฤษที่นำมาใช้แสดงรูปประโยคให้เป็นกาลเวลาอนาคตมีหลายคำ เช่น will, shall, may ซึ่งแต่ละคำมีความหมายแตกต่างกันขึ้นอยู่กับการใช้ ดังนั้นการมองข้ามการเลือกใช้คำอาจส่งผลให้ความหมายเปลี่ยนไปและสร้างความเข้าใจผิดกันในการสนทนา

3) ปัญหาทางศัพท์เฉพาะทาง ล่ามในกลุ่มตัวอย่างกล่าวถึงปัญหานี้ว่าประสบอยู่บ่อยครั้ง เพราะเป็นปกติที่ผู้พูดอาจหยิบยกเรื่องใดขึ้นมาใหม่ได้ตลอดเวลา และล่ามมักพบกับศัพท์บางคำที่ไม่เกี่ยวข้องกับหัวข้อการประชุม และไม่สามารถนึกคำศัพท์ในอีกภาษาหนึ่งได้ในทันที ล่ามจึงหันมาเลือกใช้คำทับศัพท์ นอกจากศัพท์เฉพาะทางแล้ว คำสุภาพสิต คำพังเพยมุขตลก ที่คนไทยมักหยิบยกกันพูดเสมอกก็สร้างความกังวลให้กับล่ามไม่น้อย และทำให้ล่ามชะงักกับการทำงาน ล่ามในกลุ่มตัวอย่างเผยว่าล่ามแก้ไขปัญหาดังกล่าวด้วยการเลือกใช้สำนวนในอีกภาษาหนึ่งที่มีความหมายใกล้เคียงมากที่สุด หรือล่ามพยายามพูดให้อีกฝ่ายรับทราบว่าบรรยากาศการสนทนาในขณะนั้น เพื่อให้คู่สนทนาสามารถวางตัวคล้อยตามสถานการณ์ได้

4) ปัญหาสำเนียงภาษา ล่ามในกลุ่มตัวอย่างมักพบปัญหานี้กับภาษาอังกฤษและฝรั่งเศส เพราะสองภาษานี้ทั่วโลกมีอยู่หลายสำเนียง ล่ามอาจไม่คุ้นกับสำเนียงหนึ่งได้ ล่ามแก้ปัญหาด้วยการขอร้องให้ผู้พูดพูดซ้ำอีกครั้ง แต่การขอให้พูดซ้ำต้องทำอย่างจำกัด มิเช่นนั้นจะถือว่าเป็นการเสียมารยาทและขัดจังหวะผู้พูด หรือล่ามบางคนอาจแก้ปัญหาด้วยการสรุปเป็นประโยคของตัวเอง เพื่อให้ล่ามสามารถข้ามไปแปลในส่วนอื่นต่อไปได้

5) ปัญหาภาษาเขียนในการพูด ผู้วิจัยพบว่าในทางการพูดภาษาเขียนถูกนำมาใช้หลายกรณีเช่น การประชุม พิธีเลี้ยงรับรอง โดยมีผู้พูดเป็นพระประมุข พระราชวงศ์ ประมุขของประเทศ ผู้นำรัฐบาล ประธานองคมนตรี ภาษาเขียนมาจากบทพูดหรือบทสุนทรพจน์ที่ผู้จัดเตรียมไว้ล่วงหน้า เพื่อให้ผู้พูดสามารถดำเนินการกล่าวได้ภายในเวลาที่จำกัด ล่ามจะต้อง

ขอบทพูดจากผู้จัดงานล่วงหน้า เพื่อให้ล่ามมีเวลาในการเตรียมคำพูดที่สละสลวย และปฏิบัติงานได้อย่างเป็นมืออาชีพ อย่างไรก็ตาม บทพูดอาจเปลี่ยนแปลงอย่างกะทันหัน เช่น นักการทูตคนหนึ่งยกตัวอย่างจากประสบการณ์ตอนพลเอกสนธิ บุญรัตน์กลิน ซึ่งเปิดเวทีชี้แจงต่อคณะทูตานุทูตเกี่ยวกับกรณีการปฏิวัติรัฐประหาร พ.ศ.2549 ล่ามได้รับบทพูดล่วงหน้าเป็นที่เรียบร้อย แต่ในสถานการณ์จริงคำพูดของผู้พูดไม่ได้ตรงตามบทที่เตรียมไว้ ล่ามจึงต้องใช้ไหวพริบและทักษะการแปลให้ได้ รวมทั้งอาศัยความระมัดระวังในการเลือกใช้คำ เพราะสถานการณ์ที่เกี่ยวกับการเมืองและความมั่นคงของประเทศเป็นสำคัญ

6) การสนับสนุนข้อมูลนอกจากที่แปล ผู้วิจัยพบว่ากลุ่มที่ทำงานล่ามในองค์กรล้วนมีความคุ้นเคยกับบริบททางความสัมพันธ์ระหว่างประเทศเป็นอย่างดี ล่ามสามารถให้ข้อมูลสนับสนุนกับในที่ประชุมได้นอกจากเนื้อหาที่แปล เช่น ในสถานการณ์ที่มีการพูดถึงข้อมูลต่างๆ ที่ในที่ประชุมอาจไม่รู้หรือเคยอยู่ร่วมในเหตุการณ์มาก่อน ยกเว้นล่ามที่ทราบมาก่อน หรือสถานการณ์ที่ล่ามของอีกฝ่ายแปลไม่ครบถ้วนสมบูรณ์ ล่ามอีกฝ่ายอาจขออธิบายให้กับในที่ประชุม แต่ถ้านอกเหนือจากสิ่งที่ล่ามควรให้ข้อมูล ผู้เข้าร่วมประชุมคนอื่นทำหน้าที่เอง

4.4.2 ด้านผู้พูดในที่ประชุม คือ ลักษณะท่าทางการพูดของแต่ละบุคคลสร้างความลำบากใจให้กับล่ามในกลุ่มตัวอย่างทุกคน แต่ล่ามคงหลีกเลี่ยงปัญหานี้ไม่ได้ ลักษณะการพูดของบุคคลสำคัญมีความหลากหลาย บางคนมีโครงสร้างคำพูดที่ซับซ้อน ยาว หรือมีสาระน้อย ล่ามแก้ปัญหาด้วยการแปลให้ได้ใจความสำคัญ นอกจากนี้ บางคนมีบุคลิกใจร้อน มีอารมณ์เสื่อง่าย และใช้อารมณ์ความรู้สึกนำการพูด กลุ่มตัวอย่างเห็นว่าล่ามไม่ควรปรับเปลี่ยนคำพูดของผู้พูดจากเดิมจนทำให้เกิดเพี้ยนจากเจตนาและความรู้สึกของผู้พูด อารมณ์ความรู้สึกของผู้พูดมักเป็นสิ่งที่ล่ามควบคุมไม่ได้ และอาจต้องเจอกับสิ่งที่ล่ามไม่ได้คาดคิด ซึ่งล่ามต้องแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้า

4.4.4 ด้านเทคนิค ล่ามการทูตในกลุ่มตัวอย่างพบปัญหาทางเทคนิค เช่น อุปสรรคที่ไม่เอื้ออำนวยต่อการทำงานของล่าม ซึ่งผู้จัดงานอาจไม่ได้คำนึงถึงการเตรียมสถานที่ให้กับล่าม ล่ามจึงต้องแก้ไขและลดปัญหาทางเทคนิคไม่ให้เป็นอุปสรรคต่อการทำงาน นอกจากนี้ อาจมีกรณีล่ามนั่งไกลจากผู้พูดมาก ทำให้ล่ามไม่ได้ยินและต้องขอให้ผู้พูดพูดซ้ำซึ่งอาจรบกวนที่ประชุม วิธีการแก้ไขอย่างหนึ่งคือการเดินทางไปเตรียมตัวที่สถานที่ล่วงหน้า เพื่อสำรวจสถานที่และแก้ไขปัญหาก่อนการเริ่มงาน

4.4.5 ปัญหาอื่นๆ คือปัญหาที่ล่ามทุกคนล้วนเผชิญ เช่น การจดตัวเลขไม่ทันทำให้แปลซ้ำ การตื่นเวทีท่ามกลางผู้ใหญ่หรือมวลชน และความอดทนต่อสภาพแวดล้อมต่างๆ และการขาดการพักผ่อนอย่างเพียงพอเนื่องจากต้องเดินทางไกล เป็นต้น

การเตรียมตัวนั้นอาจมีส่วนช่วยล้ามให้มีความพร้อมในการรับมือกับปัญหาเกี่ยวกับตัวงาน อย่างไรก็ตามการเตรียมพร้อมมีมากน้อยขึ้นอยู่กับสถานะของล้ามด้วยว่าทำให้ล้ามสามารถเตรียมตัวในการทำงานได้มากน้อยเพียงใด ผู้วิจัยพบว่ากลุ่มที่ทำงานล้ามการทูตให้กับองค์กรที่สังกัดอาจจะได้เปรียบกว่ากลุ่มที่ทำงานล้ามการทูตให้นอกองค์กรที่สังกัด เพราะว่าการที่ทำงานล้ามการทูตให้กับองค์กรที่สังกัดมีสิทธิเข้าถึงข้อมูลได้มากกว่าและสามารถหาข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับหัวข้อที่ต้องทำงานล้าม ข้อมูลที่หาได้มีตั้งแต่สรุปประเด็นการประชุม ภาพรวมความสัมพันธ์ระดับบุคคลหรือระดับรัฐหนึ่งต่อรัฐหนึ่ง ทิศนคติของทั้ง 2 ฝ่าย จนกระทั่งประวัติของบุคคลผู้เข้าร่วมประชุม ซึ่งโดยปกติกระทรวงการต่างประเทศได้จัดทำฐานข้อมูลไว้ใช้สำหรับภายในขององค์กรและไว้ใช้เป็นข้อมูลให้กับผู้บริหารของกระทรวงฯ และเจ้าหน้าที่ระดับสูงได้ศึกษาพิจารณาก่อนการประชุมหารือต่างๆ นอกจากนี้ ล้ามยังสามารถศึกษารูปแบบลักษณะการพูดของบุคคลสำคัญได้จากบทพูดหรือบทสัมภาษณ์ ในขณะที่กลุ่มที่ทำงานล้ามการทูตให้นอกองค์กรที่สังกัดกล่าวว่าการเตรียมตัวอาจทำไม่ได้มากเท่ากับล้ามที่เป็นเจ้าหน้าที่ของกระทรวงการต่างประเทศ ล้ามกลุ่มหลังนี้ใช้การศึกษาข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับตัวงานล้ามจากเอกสารจากผู้จัดงาน ยกเว้นถ้าไม่สามารถรับข้อมูลจากผู้จัดงานได้จริง ล้ามกลุ่มนี้จะใช้การค้นคว้าจากสื่อภายนอกต่างๆ รวมทั้งการศัพท์เฉพาะทางที่อาจเกี่ยวข้องกับหัวข้อที่ได้รับ

อย่างไรก็ตาม การเตรียมตัวที่ดีอาจไม่ได้ช่วยป้องกันปัญหาระหว่างการทำงานได้เสมอไป เพราะสิ่งที่ไม่คาดคิดอาจเกิดได้ กลุ่มตัวอย่างทุกคนให้ความเห็นตรงกันว่าความรู้จักแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าด้วยสติและไหวพริบจึงเป็นสิ่งที่สำคัญที่สุด การแก้ไขปัญหากที่กลุ่มตัวอย่างประสบเป็นผลมาจากการสั่งสมประสบการณ์การทำงานและการเฝ้าเรียนรู้ของตนเองเป็นสำคัญ กลุ่มตัวอย่างเกือบทุกคนยอมรับว่าสำหรับการพัฒนาการทำงานล้ามในระยะยาวด้วยการฝึกฝนอย่างสม่ำเสมอไม่สามารถเกิดขึ้นได้อย่างเต็มที่ เพราะว่าการที่กลุ่มตัวอย่างนั้นมีหน้าที่หลักที่ต้องรับผิดชอบประจำ อีกทั้ง การทำงานล้ามไม่มีการประเมินผลงานที่มีผลกระทบต่อการทำงานแต่อย่างใด สิ่งที่คุณกลุ่มตัวอย่างได้รับจึงเป็นประสบการณ์การทำงานเท่านั้น และน้อยครั้งที่ได้รับการตำหนิ ส่วนมากล้ามจะได้รับกำลังใจและคำแนะนำจากหัวหน้างานหรือผู้ที่มีประสบการณ์ในการล้ามมาก่อน

4.5 การให้ความสำคัญกับล้ามการทูตและแนวโน้มของล้ามการทูตในประเทศไทย

กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นในหลากหลายมุมมอง แต่เป็นไปในทิศทางเดียวกัน กล่าวคือ องค์กรราชการส่วนใหญ่ยังขาดวิสัยทัศน์ที่ดีว่าภาษามีความสำคัญกับความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ รวมทั้งขาดการบริหารงานและการวางโครงสร้างองค์กรให้สามารถรองรับหน้าที่ของล้ามได้ องค์กรอาศัยเพียงการมอบหมายให้เจ้าหน้าที่ประจำที่รู้ภาษาต่างประเทศไปปฏิบัติหน้าที่เป็นล้าม ลักษณะเช่นนี้ถือว่ารวดเร็วและเอื้อต่อการทำงานของเจ้าหน้าที่ โดยไม่จำเป็นต้องสรรหาบุคลากรภายนอก ยกเว้นกรณีการขาดบุคลากรภายใน หน่วยงานจะจัดหาล้ามจากภายนอกองค์กร ดังนั้น ลักษณะการ

จัดสรรหาล่ามและการทำงานของล่ามจึงเป็นลักษณะชั่วคราวเสียมาก ดังเช่นกลุ่มตัวอย่างที่เป็นอาจารย์ซึ่งมีประสบการณ์การทำงานล่ามการทูตมองว่างานล่ามการทูตเป็นงานเฉพาะกิจ และบุคลากรภายนอกบางคนที่มีทำงานล่ามให้กับเอกชนบ่อยครั้งกว่ามองว่าการรับงานล่ามจากเอกชนอาจจะดีกว่าการรับงานจากราชการ

ลักษณะการขาดแคลนบุคลากรเป็นปัญหาสำคัญที่เกิดขึ้น เพราะบุคลากรประจำไม่สามารถสนับสนุนงานล่ามได้เสมอ ดังที่เห็นจากกลุ่มตัวอย่างของนักการทูต นักการทูตจำเป็นต้องหมุนเวียนหน้าที่ไปประจำตามส่วนงานอื่นหรือในต่างประเทศ การจัดหาล่ามมาทดแทนอาจไม่สามารถทำได้เสมอไป โดยเฉพาะกรณีการจัดหาล่ามภาษาต่างประเทศที่น้อยคนรู้หรือเชี่ยวชาญ เช่น ภาษามลายู เวียดนาม เขมร อาหรับ การขาดแคลนบุคลากรอาจส่งผลกระทบต่อการทำงานล่ามโดยรวม เช่น ล่ามฝ่ายเดียวแปลให้ทั้ง 2 ทาง (A-B) และ (B-A)⁸ และล่ามอาจได้ไม่ได้รับความเชื่อมั่นในความสามารถ เพราะต้องปฏิบัติหน้าที่เพียงคนเดียวให้กับสองฝ่าย

อนึ่ง ทศนคติที่กลุ่มตัวอย่างบางคนกล่าวถึงบางประการแสดงให้เห็นว่าล่ามการทูตยังไม่ได้ได้รับความสนใจและการให้ความสำคัญในระดับแนวหน้าเท่าที่ควร กล่าวคือ การล่ามเป็นเพียงส่วนสนับสนุนกิจกรรมความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ แต่ไม่ได้วัดความสำเร็จของกิจกรรมได้ทั้งหมด ประกอบกับลักษณะการทำงานของล่ามการทูตจริงแล้วเป็นการทำงานร่วมกับเจ้าหน้าที่ระดับสูง การล่ามจึงไม่ได้มีรายละเอียดมากนัก รวมทั้ง หลายคนเชื่อว่าผู้ที่มีความรู้ทางภาษาต่างประเทศสามารถเป็นล่ามได้ ประกอบกับถ้าผู้นั้นได้รับการฝึกอบรมทักษะการล่ามเพิ่มเติมมาแล้วยังสามารถปฏิบัติงานได้ดี สำหรับนักการทูตเองเห็นว่านักการทูตอาจเป็นล่ามได้ในระดับหนึ่ง แต่ไม่สามารถเป็นล่ามได้อย่างสมบูรณ์

สำหรับล่ามการทูตในประเทศไทยยังมีแนวทางให้พัฒนาได้อีกมาก กลุ่มตัวอย่างแสดงความเห็นในหลายมุมมอง ประการหนึ่งคือ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถวางแนวทางการพัฒนาบุคลากรในองค์กรด้วยการจัดฝึกอบรมเจ้าหน้าที่เป็นประจำ ซึ่งเรื่องนี้ผู้อบรมล่ามก็เห็นสอดคล้องเช่นกัน โดยในปัจจุบันกระทรวงการต่างประเทศเองพยายามผลักดันให้เกิดโครงการพัฒนาเทคนิคการล่ามเป็นประจำ รวมไปถึงเจ้าหน้าที่แรกเข้าจะได้มีโอกาสเข้ารับการฝึกอบรมตั้งแต่แรกด้วย โครงการนี้จะเป็นที่ที่วิทยากรทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติซึ่งมีประสบการณ์การเป็นล่ามการทูตได้มาอบรมเจ้าหน้าที่ของกระทรวงฯ โดยเฉพาะนักการทูตที่จำเป็นต้องทำงานล่าม แนวทางการอบรมเน้นการปฏิบัติและให้เทคนิคเกี่ยวกับการทำงานล่าม รวมทั้งการแบ่งปันประสบการณ์ของผู้เข้าอบรม เพื่อให้เกิดประโยชน์สำหรับผู้อบรมในการนำไปปฏิบัติงานจริงได้

⁸ การล่ามลักษณะ B-A คือ การแปลจากภาษาที่สองของล่ามสู่ภาษาแม่ของล่าม

นอกจากนี้ กลุ่มตัวอย่างมีความเห็นร่วมกันประการหนึ่ง โดยเฉพาะในกรณีของกระทรวงการต่างประเทศของไทย นั่นคือ การเปิดโอกาสให้มีตำแหน่งล่ามประจำองค์กร (home-based) คล้ายกับตำแหน่งในสายอาชีพอื่น ๆ ได้ เช่น นิติกร นักบัญชี นักบริหารงานทั่วไป เป็นต้น รวมทั้งล่ามประจำองค์กรสามารถได้รับการส่งเสริมความก้าวหน้าทางสายงานตามความเหมาะสมต่อไปได้ สำหรับการพัฒนาโดยรวมนั้นทั้งภาครัฐและเอกชน ควรสนับสนุนการเรียนการสอนภาษาต่างประเทศที่นอกเหนือจากภาษาอังกฤษ ฝรั่งเศส จีน หรือญี่ปุ่น ซึ่งเป็นภาษาที่คนส่วนใหญ่นิยมเรียนกัน อย่างเช่น ภาษาของกลุ่มประเทศในภูมิภาคอาเซียน เพราะปัจจุบันอาเซียนพยายามส่งเสริมภาพลักษณ์ความเป็นเอกภาพมากขึ้น การเข้าใจภาษาของประเทศเหล่านี้จะช่วยทำให้ประเทศไทยเข้าใจและเข้าถึงในระดับรัฐและประชาชนมากยิ่งขึ้น รวมทั้งประเทศที่สามารถมีบุคลากรด้านภาษาได้หลายภาษาก็น่าจะเป็นประโยชน์ต่อการดำเนินความสัมพันธ์ระหว่างประเทศด้วยเช่นเดียวกัน หลายประเทศกำลังแสดงความกระตือรือร้นในการเรียนรู้ภาษาเพื่อนบ้านด้วยกัน รวมถึงภาษาไทยด้วย ประชาชนบางประเทศสามารถเป็นล่ามในภาษาไทยได้ดี ฉะนั้น เมื่อเปรียบเทียบกันแล้ว ประเทศไทยอาจเสียเปรียบได้ในอนาคตหากยังไม่มีการพัฒนาและส่งเสริมในเรื่องดังกล่าวให้มากยิ่งขึ้น

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย การอภิปรายและข้อเสนอแนะ

5.1 สรุปผลการวิจัย

งานวิจัยหัวข้อล่ามการทูตที่มีมาจากความสนใจของผู้วิจัยว่าภาษามีความสำคัญต่อการติดต่อสัมพันธ์ระหว่างประเทศในระดับภาครัฐ และการติดต่อสัมพันธ์นั้นอาจมีความซับซ้อนเพราะมีความแตกต่างทางวัฒนธรรม การเมือง เศรษฐกิจ ล่ามกลายเป็นสื่อกลางหนึ่งในการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ผู้วิจัยมีวัตถุประสงค์ต้องการศึกษาลักษณะการทำงาน คุณสมบัติ บทบาทหน้าที่ ปัญหาที่ประสบในการทำงาน รวมทั้งการแก้ไขปัญหาของล่ามการทูต การศึกษาวิจัยอยู่ในขอบเขตของล่ามการทูตในประเทศไทย ผู้วิจัยค้นหาผู้ที่เข้าข่ายมีประสบการณ์การเป็นล่ามการทูตโดยอาศัยความรู้จักในวงราชการทูตแนะนำให้รู้จัก ในที่สุดผู้วิจัยได้เลือกสัมภาษณ์ผู้เป็นล่ามการทูตจำนวน 12 คนซึ่งประกอบด้วยนักการทูตจากกระทรวงการต่างประเทศ เจ้าหน้าที่สถานเอกอัครราชทูตประจำประเทศไทย และอาจารย์สอนภาษาต่างประเทศประจำมหาวิทยาลัย และผู้ให้การฝึกอบรมล่ามการทูตซึ่งเป็นคนไทยและชาวต่างชาติ 2 คน ผู้วิจัยได้ใช้วิธีสัมภาษณ์บุคคลผ่านการนัดหมายการสัมภาษณ์จำนวน 12 คน สัมภาษณ์ผ่านทางโทรศัพท์จำนวน 1 คน และสัมภาษณ์ผ่านทางอินเทอร์เน็ตจำนวน 1 คน

ผลการวิจัยสรุปได้ว่าล่ามการทูตมี 2 กลุ่ม คือ กลุ่มที่ทำงานล่ามให้กับองค์กรที่สังกัด และกลุ่มที่ทำงานล่ามให้กับนอกองค์กรที่สังกัด และทั้งสองกลุ่มไม่ได้เป็นล่ามโดยอาชีพ

กลุ่มที่ทำงานล่ามให้กับองค์กรที่สังกัด ได้แก่ นักการทูตจากกระทรวงการต่างประเทศของไทย และเจ้าหน้าที่สถานเอกอัครราชทูตประจำประเทศไทย ล่ามกลุ่มนี้ได้รับมอบหมายให้ทำหน้าที่ล่ามในงานทางการทูตต่างๆ ลักษณะงานที่พบส่วนใหญ่ ได้แก่ การประชุม การเจรจาหรือระดับทวิภาคีและพหุภาคี การเข้าเยี่ยมคารวะ การเลี้ยงรับรอง การถวายพระราชสาส์นตราตั้งและอักษรสาส์นตราตั้ง การแถลงต่อคณะทูตานุทูต นอกจากนี้ ผู้วิจัยยังพบการทำงานล่ามติดตามไปกับคณะเจ้าหน้าที่เพื่อศึกษาดูงานนอกสถานที่ ทักษะการล่ามที่ใช้มี 3 ลักษณะคือ ล่ามพูดตาม ล่ามพูดพร้อม และล่ามกระซิบ ล่ามกลุ่มนี้เป็นเจ้าหน้าที่ประจำองค์กรที่ไม่ได้เป็นล่ามโดยตำแหน่ง แต่ทำหน้าที่เป็นล่ามตามที่ได้รับมอบหมาย บทบาทของล่ามกลุ่มนี้จึงไม่เพียงมีบทบาทของการเป็นล่ามเพียงอย่างเดียว แต่มีบทบาทของการเป็นเจ้าหน้าที่ซึ่งดูแลรับผิดชอบงานในขณะเดียวกัน กล่าวคือ นอกจากกลุ่มนี้เป็นสื่อกลางทางภาษาแล้วยังเป็นผู้แทนประเทศที่เชื่อมความสัมพันธ์ระหว่างประเทศด้วย

กลุ่มที่ทำงานล่ามให้กับนอกองค์กรที่สังกัด ได้แก่ อาจารย์สอนภาษาต่างประเทศที่ได้รับการว่าจ้างหรือขอให้เป็นล่ามให้กับหน่วยงานราชการ ลักษณะงานที่พบได้แก่งานเจรจาหรือในระดับทวิภาคีและพหุภาคี และงานการเป็นล่ามติดตามเพื่ออำนวยความสะดวกให้กับคณะเจ้าหน้าที่จาก

ต่างประเทศ ทักษะการล่ามที่ใช้มี 2 ลักษณะคือ ล่ามพูดตาม และล่ามพูดพร้อม ล่ามกลุ่มนี้ก็ไม่ได้เป็นล่ามโดยอาชีพและมีบทบาทของล่ามกลุ่มนี้เป็นล่ามเพียงอย่างเดียว

คุณสมบัติสำคัญของล่ามการทูต ได้แก่ มีความรู้ภาษาต่างประเทศดี มีสมาธิดี มีไหวพริบดี รู้จักรักษาความลับ มีความรู้รอบตัวดี มั่นใจในตัวเอง อดทนต่อสภาวะความกดดัน รู้จักวางตัวให้เข้าสังคม คุณสมบัติเหล่านี้เป็นคุณสมบัติที่คล้ายคลึงกับล่ามทั่วไป การดึงคุณสมบัติมาใช้แตกต่างกันตามสถานการณ์ที่ล่ามพบ

บทบาทของล่ามการทูตเป็นเพียงสถานภาพหนึ่งที่เกิดขึ้นเพียงชั่วคราว และประโยชน์ที่เกิดจากการทำงานล่ามนั้นไม่ได้เกิดขึ้นอย่างชัดเจนมากนักและไม่ได้สนับสนุนหน้าที่การงานหลักของกลุ่มตัวอย่างแต่อย่างใด อีกทั้งไม่ใช่ปัจจัยวัดความสำเร็จของกิจกรรมการทูต แต่ความสำเร็จของกิจกรรมขึ้นอยู่กับเนื้อหาและความเข้มข้นของกิจกรรมมากกว่า รวมทั้งผลการวิจัยยังสรุปได้ว่า บทบาทนั้นไม่ได้มีผลต่อความสัมพันธ์ระหว่างประเทศทั้งในระยะสั้นและระยะยาว

ปัญหาที่ล่ามประสบคือ ปัญหาด้านดวงานล่าม ได้แก่ ปัญหาความอ่อนไหวของดวงาน ปัญหาทางภาษาและวัฒนธรรมที่แตกต่าง ปัญหาการใช้ไวยากรณ์ทางภาษา ปัญหาสำเนียงภาษา ปัญหาภาษาเขียนในภาษาพูด การเสริมข้อมูลนอกเหนือจากการแปล ปัญหาด้านผู้พูดในที่ประชุมที่มีลักษณะบุคลิกการพูดแตกต่างกัน และปัญหาด้านเทคนิค เช่นอุปกรณ์ต่างๆที่ไม่เอื้ออำนวย และสุดท้ายคือกลุ่มปัญหาทั่วไป เช่น การพักผ่อนไม่เพียงพอ การตื่นเวที เป็นต้น ทั้งหมดล้วนเป็นปัญหาที่ล่ามอาจคาดไม่ถึงว่าจะเกิดขึ้น ล่ามต้องแก้ไขสถานการณ์เฉพาะหน้าและเตรียมตัวฝึกฝนล่วงหน้า การฝึกฝนและการพัฒนาของล่ามอาศัยการเรียนรู้จากประสบการณ์ ประสบการณ์มากก็ยิ่งเป็นผลดีต่อการทำงานล่ามเช่นกัน

นอกจากความคิดเห็นเกี่ยวกับลักษณะการทำงาน คุณสมบัติ บทบาทและปัญหาต่างๆแล้ว ผู้วิจัยยังได้ฟังความคิดเห็นเกี่ยวกับการให้ความสำคัญกับล่ามการทูตและแนวโน้มของการล่ามการทูตในประเทศไทย กลุ่มล่ามมีความเห็นว่าหน่วยงานราชการควรให้ความสำคัญกับงานล่ามมากยิ่งขึ้น ด้วยการสนับสนุนให้บุคลากรในองค์กรที่มีความรู้ภาษาต่างประเทศได้พัฒนาเพิ่มพูนทักษะการล่ามเพื่อนำไปปรับใช้กับการทำงานล่ามของตนเอง แนวทางนี้เป็นแนวทางหนึ่งที่กระทรวงการต่างประเทศพยายามมุ่งพัฒนาด้านการล่ามให้กับบุคลากรตั้งแต่แรกเข้าเพื่อให้พร้อมกับสถานการณ์การเป็นล่ามได้เป็นอย่างดี นอกจากนี้ ทั้งภาครัฐและเอกชนควรสนับสนุนให้มีการเรียนการสอนภาษาต่างประเทศอื่นๆที่นอกเหนือจากภาษาอังกฤษซึ่งเป็นภาษาหลักในการสื่อสาร เช่น ภาษาเวียดนาม ลาว เขมร ซึ่งเป็นภาษาของประเทศเพื่อนบ้าน เป็นต้น เพื่อให้รู้จักและเข้าถึงสังคมและวัฒนธรรมของประเทศเพื่อนบ้านมากยิ่งขึ้น

5.2 อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยแสดงให้เห็นว่าการรับรู้บทบาทล่ามการทูตของไทยแตกต่างจากการรับรู้บทบาทล่ามการทูตในต่างประเทศบ้าง กล่าวคือ สำหรับประเทศไทยล่ามการทูตคือล่ามที่ทำหน้าที่ให้กับบุคคลหลายประเภท เช่น นายกรัฐมนตรี รัฐมนตรี ประธานรัฐสภา ประธานสภาผู้แทนราษฎร เอกอัครราชทูต อธิบดีกรมต่างๆ รวมทั้งทำหน้าที่ในสถานการณ์ที่หลากหลาย ในขณะที่ล่ามการทูตเท่าที่พบในการศึกษากรณีในต่างประเทศซึ่งส่วนใหญ่มีการรับรู้ว่าล่ามการทูต คือ ล่ามที่ทำงานให้กับประมุขของประเทศ ผู้นำรัฐบาล หรือรัฐมนตรี อย่างเช่นในการระบุหน้าที่ของตำแหน่งล่ามการทูตของกระทรวงการต่างประเทศสหรัฐอเมริกา (U.S.Department of State, 2011)

- 1) ล่ามมีหน้าที่ประจำให้ล่ามภาษาหนึ่งคู่กับภาษาอังกฤษในงานทางการที่มีเจ้าหน้าที่ระดับสูงของรัฐ รวมไปถึงประธานาธิบดีและรองประธานาธิบดี
- 2) ล่ามมีหน้าที่ประจำให้เป็นเจ้าหน้าที่สนับสนุนการจัดการประชุมหรือเป็นหัวหน้าล่าม
- 3) ล่ามมีหน้าที่ตามมอบหมายให้ติดตามบุคคลหรือคณะบุคคลสำคัญ เช่น ประธานาธิบดี รองประธานาธิบดี ในการล่ามแปลคำแถลงผ่านสื่อต่างๆ และล่ามแปลในการหารือระดับทวิภาคี

ส่วนในแง่การกำหนดคุณสมบัติของล่ามการทูตซึ่งเปรียบเทียบระหว่างประเทศไทยและสหรัฐอเมริกามีความแตกต่าง กล่าวคือ กระทรวงการต่างประเทศของสหรัฐอเมริกา (U.S.Department of State, 2011) ระบุว่า ด้านการศึกษา ล่ามต้องจบการศึกษาในสถาบันที่ได้รับการรับรองจากกระทรวงการศึกษา สำหรับด้านประสบการณ์ ล่ามต้องมีประสบการณ์การทำงานอย่างน้อย 1 ปี โดยต้องเคยทำงานแปล และการล่ามทั้งพูดพร้อมและพูดตาม หรือเคยมีประสบการณ์การใช้ทักษะการแปลและการล่ามในภาษาอังกฤษและภาษาอื่นในสายอาชีพที่ทำ เช่น นักแปล ครู อาจารย์ เป็นต้น พร้อมทั้งมีทักษะการพูดและเขียนภาษาอังกฤษและภาษาอื่นได้คล่องแคล่ว นอกจากนี้ ล่ามต้องเคยได้รับการฝึกอบรมทางภาษาจากสถาบันที่กำหนด กระทรวงการต่างประเทศสหรัฐกำหนดคุณสมบัติที่กล่าวข้างต้นไว้ค่อนข้างชัดเจน ยกเว้นทางด้านการศึกษาที่ไม่ได้ระบุถึงภูมิหลังการศึกษาในสาขาใด การกำหนดเช่นนี้แสดงให้เห็นว่ากระทรวงฯเปิดโอกาสให้ทุกคนที่จบการศึกษาไม่ว่าในสาขาใด แต่เคยมีประสบการณ์การเป็นล่ามและเคยผ่านการอบรมทางภาษาตามมาตรฐานของหน่วยงานราชการมาก่อนจะได้รับการพิจารณาคัดเลือก ในขณะที่ ในประเทศไทยการวางแผนคุณสมบัติทางด้านอายุ อาชีพ การศึกษาและประสบการณ์ของล่ามการทูตนั้นยังไม่ชัดเจน เพราะล่ามการทูตในประเทศไทยเกิดจากหน้าที่เฉพาะกิจเพียงเท่านั้น

อย่างไรก็ตาม คุณสมบัติบางประการสามารถแจ่มออกมาได้ และคล้ายคลึงกันทั้งในมุมมองของประเทศไทยและต่างประเทศ ซึ่งได้แก่ ความรู้รอบตัวและการคุ้นเคยกับการต่างประเทศ รวมถึง

ความสนใจในสถานการณ์ต่างๆของประเทศล้วนเป็นสิ่งสำคัญยิ่งสำหรับลุ่มการทูต รวมถึงการรักษาความลับ ซึ่งลุ่มต้องให้ความสำคัญที่อาจมากกว่าลุ่มในวงการอื่นๆ เพราะการรักษาความลับอาจเกี่ยวข้องกับความมั่นคงระหว่างประเทศ ฉะนั้นการรักษาผลประโยชน์ของประเทศและเคารพผลประโยชน์ของประเทศอื่นไว้ด้วยเป็นสิ่งที่จะต้องคำนึงถึง นอกจากนี้ คุณสมบัติของการเคารพความแตกต่างทางการเมือง เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรมก็สำคัญไม่น้อยไปกว่าการรักษาความลับ ลุ่มการทูตต้องเน้นความครบถ้วนของเนื้อหาข้อความที่แปลและต้องรู้จักเลือกที่จะใช้คำให้เหมาะสมกับบริบท รวมถึงการเข้าใจบริบทของลุ่มซึ่งจะมีผลต่อการใช้คำให้เหมาะสมกับสถานการณ์ ผู้วิจัยคิดว่าลุ่มที่ทำงานลุ่มการทูตให้กับองค์กรที่สังกัดน่าจะทำงานลุ่มได้ดีกว่าลุ่มที่ทำงานลุ่มการทูตให้กับนอกองค์กรที่สังกัด เพราะคุ้นเคยกับสภาพการทำงานขององค์กรที่สังกัด และอาจมีหน้าที่ที่ต้องรับผิดชอบงานโดยตรงอยู่แล้ว ลุ่มที่ทำงานลุ่มให้กับองค์กรที่สังกัดจึงอาจจะเข้าใจแนวทางการทำงานลุ่มเป็นอย่างดี รวมทั้งมีความสามารถในการรับมือกับปัญหาเฉพาะหน้าได้มากกว่า โดยเฉพาะการรับมือกับปัญหาเรื่องที่ย่อมนไหวและเสี่ยงต่อการเข้าใจผิดกันระหว่างประเทศ ดังที่ Morin (Morin, 2011) และ Weller (Weller, 2004) พยายามแสดงให้เห็นว่าการเป็นลุ่มให้กับบุคคลทางการเมืองมีความเสี่ยงต่อการแปลผิดและอาจถูกวิพากษ์วิจารณ์ กรณีลักษณะนี้มักปรากฏอยู่เป็นข่าวตามสื่อต่างๆสำหรับในต่างประเทศ เช่น กรณีลุ่มเข้าใจเจตนาของของผู้พูด แต่แปลคำพูดตามตรง โดยไม่ได้คำนึงบริบททางวัฒนธรรม หรือกรณีลุ่มอาจไม่เข้าใจสิ่งที่ผู้พูดต้องการสื่อความหมาย ลุ่มจึงเติมข้อความที่นอกเหนือจากของผู้พูด ซึ่งเป็นสิ่งที่ไม่ควรกระทำ สำหรับประเทศไทยโดยทั่วไปยังไม่เคยเห็นการกล่าวถึงความผิดพลาดที่มาจากลุ่มการทูต ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะวัฒนธรรมของคนไทยที่ไม่กล้าเปิดเผยความผิดและกล่าวโทษกันแบบตรงๆ เมื่อมีความผิดพลาดเกิดขึ้น คนไทยใช้การตักเตือนก่อนที่ลุ่มอาจจะได้รับการตำหนิจากคนภายนอก หรือความผิดพลาดของลุ่มถูกเผยแพร่ในสาธารณะ ประกอบกับกลุ่มตัวอย่างของผู้วิจัยทุกคนทำหน้าที่ลุ่มแบบเฉพาะกิจซึ่งไม่ใช่หน้าที่ประจำ ผลงานจากการทำงานลุ่มจึงไม่มีนัยยะสำคัญต่อผลงานของหน้าที่หลักของตนเองด้วย

ในการศึกษาเปรียบเทียบลุ่มการทูตในประเทศไทยและต่างประเทศแสดงให้เห็นว่าลุ่มการทูตในประเทศไทยและต่างประเทศยังได้รับการกล่าวถึงน้อย แม้ว่ามีกรณีศึกษาของต่างประเทศแสดงว่าลุ่มการทูตมีการรับรู้บทบาทของลุ่มต่อความสัมพันธ์ระหว่างประเทศที่ชัดเจนมากกว่าประเทศไทย ดังเช่นที่ Roland (Roland, 1999:7) ได้กล่าวถึงลุ่มและนักแปลว่าเป็นบุคคลที่เน้นถึงบทบาทของลุ่มว่ามีความสำคัญต่อความสัมพันธ์ระหว่างประเทศเพียงใด

นอกจากนี้ ขอบเขตลักษณะการทำงานของลุ่มการทูตทั้งในและต่างประเทศมีความแตกต่างและหลากหลาย ในประเทศไทยลุ่มการทูตอาจไม่ได้รวมอยู่ในองค์กรหรือหน่วยงานรับผิดชอบเพียงอย่างเดียว แต่ลุ่มการทูตกระจายไปอยู่ในลุ่มที่ทำงานลุ่มที่ไม่สังกัดองค์กรใด อย่างเช่นอาจารย์สอนภาษาต่างประเทศ นอกเหนือจากลุ่มที่ทำงานลุ่มที่สังกัดหน่วยงานราชการแล้ว อีกทั้ง การ

บริหารโครงสร้างที่รองรับล่ามการทูตไม่ได้รวมเป็นศูนย์กลางเดียวกัน โดยกระจายไปตามหน่วยงานราชการอื่นๆ นอกเหนือจากกระทรวงการต่างประเทศ อย่างเช่น สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรซึ่งเป็นตัวอย่างของหน่วยงานที่มีโครงสร้างของการรองรับงานแปลและงานล่ามของตนเอง เพื่ออำนวยความสะดวกและความรวดเร็วของแต่ละสภา ลักษณะเช่นนี้คล้ายกับกรณีในประเทศจีนที่มีทั้งหน่วยงานราชการในส่วนกลาง ส่วนระดับจังหวัดและเทศบาลมีหน่วยของตนเองที่ดูแลรับผิดชอบเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ โดยงานด้านภาษาต่างประเทศได้รวมอยู่ในหน่วยรับผิดชอบนั้นเช่นกัน (AIIC, 2001) ในขณะที่บางประเทศ การบริการการแปลและการล่ามรวมไว้ในที่เดียว เช่น ประเทศเวียดนาม และสหรัฐอเมริกา โดยกระทรวงการต่างประเทศ ประเทศเวียดนาม มีศูนย์การแปลและการล่าม (Ministry of Foreign Affairs of Vietnam, n.d.d.) และประเทศสหรัฐ มีสำนักงานบริการทางภาษา (U.S. Department of State, n.d.d.) ซึ่งให้บริการทางการล่ามในงานทางการทูตของหน่วยงานภาครัฐ ผู้วิจัยเห็นว่าความรับผิดชอบที่รวมอยู่ในองค์กรเดียวมีข้อดีคือ บุคลากรได้ทำงานหลากหลายด้าน รวมทั้งมีโอกาสในการพัฒนาสายวิชาชีพ ในขณะที่ แต่ละหน่วยงานบริหารกันเองมีข้อดีคือ การบริการการแปลและการล่ามสามารถทำได้รวดเร็ว แต่ข้อเสีย คือ บุคลากรของหน่วยงานอาจก้าวหน้าในสายอาชีพได้น้อยกว่า อย่างไรก็ตาม กรณีตัวอย่างจากประเทศจีนแสดงให้เห็นว่านักแปลและล่ามรุ่นใหม่สามารถก้าวหน้าในสายอาชีพได้ ขอบเขตลักษณะการทำงานของล่ามการทูตในแต่ละประเทศจึงแตกต่างกันขึ้นอยู่กับภาครัฐจะกำหนดให้เหมาะสมกับการบริหารงานของรัฐเอง โดยไม่มีรูปแบบที่สมบูรณ์แบบเดียว สำหรับประเทศไทย ผู้วิจัยเห็นว่ากระทรวงการต่างประเทศของไทยยังสามารถดำเนินการปรับรูปแบบการบริหารงานได้ โดยกำหนดหน่วยความรับผิดชอบการบริการการแปลและล่ามขึ้น เพราะกระทรวงการต่างประเทศสามารถแยกการทำงานของนักการทูตและล่ามออกจากกันได้อย่างชัดเจน และกระทรวงฯสามารถพัฒนาสายอาชีพล่ามให้มีประสิทธิภาพและมีคุณภาพพร้อมให้บริการแก่ภาครัฐได้อย่างเต็มที่ได้ในอนาคต

5.3 ข้อจำกัดในการวิจัย

จากการทำวิจัยนี้ผู้วิจัยพบว่าการหาข้อมูลเอกสารเกี่ยวกับล่ามการทูตในประเทศไทยเป็นไปค่อนข้างลำบาก เพราะหลักฐานปรากฏไม่มากและแทรกอยู่ในข้อมูลประวัติศาสตร์ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศเท่านั้น เนื่องจากล่ามการทูตไม่ได้รับการกล่าวถึงมากโดยเฉพาะในประวัติศาสตร์การดำเนินความสัมพันธ์ระหว่างประเทศของไทย หลักฐานปรากฏชัดที่สุดในสมัยกรุงศรีอยุธยาและกรุงรัตนโกสินทร์ในช่วงต้น และหลังจากนั้นไม่มีการพบหลักฐานอีก ในขณะที่ ข้อมูลเอกสารทางประวัติศาสตร์ของต่างประเทศมีปรากฏให้เห็นมากกว่าและแสดงวิวัฒนาการของล่ามการทูตได้ค่อนข้างชัดเจน สำหรับการวิจัยนี้ผู้วิจัยต้องใช้การเก็บข้อมูลทางเอกสารให้ได้มากที่สุดและใช้การ

สัมภาษณ์รายบุคคลประกอบการวิเคราะห์ การสัมภาษณ์รายบุคคลก็มีข้อจำกัดในแง่การเข้าถึงอีก แหล่งข้อมูลคือตัวผู้ใช้ล่ามโดยตรงซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่ระดับสูงซึ่งผู้วิจัยไม่สามารถทำการสัมภาษณ์ได้นอกจากนี้ ผู้วิจัยต้องการข้อมูลในเชิงลึกจากการสัมภาษณ์ แต่ผู้วิจัยนัดผู้ให้สัมภาษณ์ในช่วงเวลา กลางวันหรือช่วงเวลาทำงาน จึงทำให้เวลาการสัมภาษณ์มีจำกัด ส่วนการเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์ ผ่านทางโทรศัพท์และอินเทอร์เน็ตทำให้ผู้วิจัยไม่สามารถสังเกตท่าทางและปฏิกิริยาของผู้ให้สัมภาษณ์ ได้

5.4 ข้อเสนอแนะ

ผลการวิจัยนี้ครอบคลุมเฉพาะเพียงกลุ่มที่เป็นล่ามและผู้ให้การฝึกอบรมรวม 14 คน แต่ ผลการวิจัยยังขาดมุมมองของผู้ใช้ล่ามโดยตรงซึ่งอาจช่วยเสริมความคิดเห็นและทัศนคติเกี่ยวกับ บทบาทของล่ามการทูต อย่างไรก็ตาม ผลการวิจัยน่าจะสะท้อนให้เห็นถึงสภาพปัจจุบันและทิศทางใน อนาคตของการล่ามการทูตได้ไม่มากก็น้อย ผู้สนใจสามารถนำแนวทางจากการวิจัยนี้ไปต่อยอด การศึกษาและนำไปสู่การพัฒนาล่ามการทูตในประเทศไทยได้อย่างเป็นรูปธรรม สำหรับการศึกษา หัวข้ออื่นที่เกี่ยวข้องและน่าสนใจที่ผู้สนใจสามารถต่อยอดความรู้ได้ คือ การล่ามในภาษาประเทศ เพื่อนบ้าน และการล่ามในภูมิภาคอาเซียน เพราะภูมิภาคนี้ที่กำลังร่วมผลักดันให้เกิดประชาคมสังคม และวัฒนธรรมอาเซียนตามแผนงานการตั้งประชาคมอาเซียนภายในปีพ.ศ. 2558 (Association of Southeast Asian Nations, 2009:7) โดยระบุให้ภาษาในกลุ่มประเทศสมาชิกควรได้รับการส่งเสริม มากขึ้น ผู้วิจัยจึงเห็นว่าการส่งเสริมโดยประชาคมจะมีผลทำให้ล่ามการทูตและล่ามในหลายวงการ ได้รับความสนใจมากยิ่งขึ้น

รายการอ้างอิง

- การต่างประเทศ, กระทรวง.สถาบันการต่างประเทศเทวะวงศ์วโรปการ.2552. หนังสือคำศัพท์-คำย่อทางการทูต. ฉบับปรับปรุงครั้งที่ 2. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ : หจก.การพิมพ์.
- จุฑาทิพ คล้ายทับทิม.2551. หลักความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ฉัตรระวี สุคนธรรัตน์.2542. บทบาทในการสื่อสารระหว่างประเทศของนักการทูต. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- รัตเกล้า อามระดิษ.2551. บทบาทหน้าที่ของล่ามในวงการบันเทิงในประเทศไทย. สารนิพนธ์มหาบัณฑิต คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคนอื่นๆ.2545. องค์การและการจัดการฉบับสมบูรณ์. กรุงเทพฯ : Diamond in Business World.
- สุจินดา โพธิ์โพธิ์.2553. การบริหารบริษัทข้ามชาติ : แนวคิด ทฤษฎีและแผนปฏิบัติการเชิงกลยุทธ์. กรุงเทพฯ : ธนาเพชร.
- สมเด็จพระยาดำรงราชานุภาพ.2504. ตำนานการที่ไทยเรียนภาษาอังกฤษ. ประชุมนิพนธ์เบ็ดเตล็ด. พระนคร : ครูสภา.
- สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. งานแปลภาษาต่างประเทศและงานล่าม. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา http://202.122.40.26/ewtadmin/ewt/admin_souvaneer/main.php?filename=index. [2554, กุมภาพันธ์ 23]
- สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา. แผนผังโครงสร้างสำนักงานเลขาธิการ. วุฒิสภา [ออนไลน์]. แหล่งที่มา <http://www.senate.go.th/organization/org.htm>. [2554, กุมภาพันธ์ 23]

- AIIC.2001. Conference Interpreting in Mainland China. [Online]. Available from:
<http://www.aiic.net/ViewPafe.cfm/page365.htm>. [2011, February 10]
- Angelelli, C.2000. Interpretation as a Communicative Event: A Look through Hymes' Lenses. Translators' Journal. Vol. 45, No. 4: 580-592.
- Association of Southeast Asian Nations. 2009. ASEAN SOCIO-CULTURAL COMMUNITY BLUEPRINT. [Online]. Available from: <http://www.aseansec.org/18770.htm>.
 [2011, February 12]
- Barston, R.P.1997. Modern diplomacy. 2nd ed. Longman Publishing Group.
- Cohen, J.2004. International Translators Day event. September 18, 2004. NOTIS News. Vol.17, No.4: 3.
- Cremona, V. and Mallia H.2001. Interpretation and Diplomacy. In Jovan Kurbalija and Hannah Slavik (ed.), Language and Diplomacy,pp.301-305. DiploProjects, Mediterranean Academy of Diplomatic Studies, University of Malta.
- Drinkwater, D. 2005. Sir Harold Nicholson and International Relations: the Practitioner as Theorist. Oxford University Press Inc.
- Gamarekien, B.1982. When It's a Matter of Interpretation. The New York Times. [Online]. Available from : <http://www.nytimes.com/1982/02/01/us/when-it-s-a-matter-of-interpretation.html>. [2011, February 12]
- Gurcagler, A.2003. The Diplomatic Trinity: Ambassadors, Dragomans and the Porte. Journal of Translation Studies. Vol.13: 49-63.
- Kaboul, C.2004. Our World is Two-Dimensional and we Think Vertically. NOTIS News. Vol.17, No.4: 4.
- Katan, D.1999. Translating Cultures: an Introduction for Translators, Interpreters, and Mediators. Manchester, St. Jerome Publishing.

- Kucerovana, H.1990. Diplomatic Interpreting in Czechoslovakia. In Interpreting—Yesterday, Today, and Tomorrow. ATA Scholarly Monograph Series, Vol. IV, SUNY, pp.37-39. Cited in Weller, G. 2004. An exercise in the organization of interpreting services at high-level diplomatic conferences. ATA Chronicle, 36-39.
- Mason, S.1979. Satow's Guide to Diplomatic Practice. 5th ed. New York: Longman Inc.
- Ministry of Foreign Affairs of Vietnam. 2010. Structure of the Vietnamese Foreign Ministry. [Online]. Available from:
http://www.mofa.gov.vn/en/bng_vietnam/nr070622153725/#G4KrOofzqkc9.
 [2011, February 7]
- Morin, I.2001. Interpreting the Remarks of World Leaders: the Case of the Interpreters for the Indonesian and Mexico Presidents. Translation Journal. Vol.15, No.1.
- Nogueira, D.2004. His Excellency and His Interpreter. Translation Journal. Vol.8, No.2.
- Roland, R.1999. Interpreters as Diplomats: a Diplomatic History of the Role of Interpreters in World Politics. University of Ottawa Press.
- Surintatip, D.2007. Interpretation in Thailand – Past and Present. [Online]. Available from : http://www.aiic.net/ViewPage.cfm?page_id=2648 [2011, February 10]
- Torikai, K.2009. Voices of the Invisible Presence: Diplomatic Interpreters in post-World War II Japan. John Benjamin B.V.
- U.S.Department of State.2009. Department Organization Chart. [Online]. Available from:
<http://www.state.gov/r/pa/ei/rls/dos/99494.htm>. [2011, February 7]
- Weller, G.2004. An exercise in the organization of interpreting services at high-level diplomatic conferences. ATA Chronicle, 36-39.

ภาคผนวก 1

ชุดคำถามในการสัมภาษณ์ผู้เป็นล่ามการพูด

1. เพศ .....หญิง .....ชาย
2. อายุ .....25 – 30 ปี .....31 – 35 ปี
.....36 - 40 ปี .....41 – 45 ปี
3. วุฒิการศึกษา .....ปริญญาตรี .....ปริญญาโท .....ปริญญาเอก
4. สาขาการศึกษา .....
5. อาชีพ/ตำแหน่งปัจจุบัน.....
6. ความรู้ทางภาษาต่างประเทศ
  - 6.1 ..... ภาษาอังกฤษ
  - 6.2 .....ภาษาฝรั่งเศส
  - 6.3 .....ภาษาสเปน
  - 6.4 .....ภาษาญี่ปุ่น
  - 6.5 .....ภาษาจีน
  - 6.6 .....ภาษาอาหรับ
  - 6.7 .....ภาษาเยอรมัน
  - 6.8 .....ภาษาอื่นๆ โปรดระบุ.....

ทักษะของภาษาต่างประเทศ	ดีมาก	ดี	พอสื่อสารได้
การพูด			
การฟัง			
การอ่าน			
การเขียน			

ประสบการณ์การทำงานล่าม

7. ท่านมีประสบการณ์การทำงานเป็นล่ามก่อนมาปฏิบัติงานในตำแหน่งปัจจุบันของท่านหรือไม่
8. ระยะเวลาประสบการณ์การทำงานเป็นล่าม
9. ลักษณะการล่ามที่เคยปฏิบัติหน้าที่ ระหว่างล่ามพูดพร้อม หรือ ล่ามพูดตาม
10. โดยส่วนใหญ่แล้ว ท่านเคยทำล่ามให้บุคคล หรือ คณะบุคคล และส่วนใหญ่บุคคล และมาจากหน่วยงานใด หรือ ตำแหน่งอะไร
11. ความถี่ในการปฏิบัติหน้าที่เป็นล่ามการพูดมีมากน้อยเพียงใด
.....1-2 ครั้ง / สัปดาห์ .....3-5 ครั้ง / สัปดาห์
.....1-2 ครั้ง / เดือน ..... น้อยกว่านั้น โปรดระบุ.....
12. ท่านได้รับมอบหมายให้ไปปฏิบัติงานล่ามอย่างไร จากหน่วยงานใดและด้วยวิธีใด
13. ท่านได้รับค่าตอบแทนเพิ่มเติมจากการปฏิบัติหน้าที่เป็นล่ามหรือไม่

ความเข้าใจและความเห็นเกี่ยวกับล่ามการทูต

14. ท่านเข้าใจคำว่า "การทูต" ว่าเป็นอะไร
15. ท่านคิดว่าสำหรับ "ล่ามการทูต" คือใคร หรือมีลักษณะอย่างไร
16. ท่านคิดว่าล่ามการทูตมีความคล้ายคลึงหรือเหมือนล่ามในวงการอื่นๆหรือไม่ เช่นล่ามในที่ประชุม ล่ามในศาล ล่ามในชุมชน ล่ามการท่องเที่ยว เป็นต้น หรือไม่ และ เพราะอะไร
17. ท่านคิดว่าล่ามการทูตจำเป็นต้องทำงานให้กับองค์กรที่ตนเองสังกัดอยู่หรือไม่
18. ท่านคิดว่าการทำงานเป็นล่ามจะมีส่วนสนับสนุนการทำงานที่ประจำของตนเองหรือไม่

คุณลักษณะและทักษะของล่ามการทูต

17. ท่านคิดว่าล่ามการทูตควรมีคุณลักษณะอย่างไรบ้าง โปรดจัดอันดับจากมากไปน้อย (1 คือมากที่สุด)

1) บุคลิกภาพดี	9) ความใจเย็น สุขุม และอดทน
2) สุขภาพแข็งแรง	10) ปฏิสัมพันธ์ดี
3) มั่นใจในตัวเอง	11) รักษาข้อมูลทางราชการไว้เป็นความลับ
4) ความรู้รอบตัวดี	12) ความจงรักภักดีต่อประเทศ
5) สมารถดี	13) มีใจเป็นกลาง
6) ไหวพริบดี	14) ช่างสังเกต
7) ประณีประนอม	15) อื่นๆ โปรดระบุ
8) ตรงต่อเวลา	

18. ท่านคิดว่าความรู้ใดบ้างที่พึงมีในการทำงานล่ามการทูต โปรดจัดอันดับจากมากไปน้อย (1 คือมากที่สุด)

.....ความรู้ทางภาษาต่างประเทศ	..... อื่น ๆ (โปรดระบุ)
.....ความรู้ทางรัฐศาสตร์ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ	..... อื่น ๆ (โปรดระบุ)
.....ความรู้ทั่วไป (แล้วแต่สถานการณ์)	
.....ความรู้ทางวัฒนธรรม	

19. สำหรับความรู้ภาษาต่างประเทศสำหรับล่ามการทูต โปรดจัดอันดับความสำคัญจากมากไปน้อย (1 คือมากที่สุด)

.....การฟัง

.....การพูด

.....การอ่าน

.....การเขียน

สถานการณ์ที่ล่ามการทูตพบ

22. ท่านได้รับแจ้งให้ไปปฏิบัติหน้าที่ล่ามก่อนหน้าวันปฏิบัติงานจริงกี่วัน/สัปดาห์
23. สถานการณ์ของการล่ามที่ท่านพบมีลักษณะอย่างไร
24. ท่านปฏิบัติหน้าที่ล่ามอย่างเดียว หรือว่าต้องมีบทบาทอื่นหรือไม่
25. ความคาดหวังจากที่ท่านได้เตรียมพร้อม กับ สถานการณ์จริงที่พบมีความแตกต่างหรือคล้ายคลึงอย่างไร (เช่น ข้อมูลไม่ตรงกับที่เตรียม ศัพท์ที่ใช้ในการล่ามไม่ตรงกับที่เตรียมไว้ หรือเนื้อหาไม่มีความสลับซับซ้อน เป็นต้น)
26. ท่านมีวิธีการเตรียมพร้อมและฝึกฝนตนเองก่อนปฏิบัติงานล่ามหรือไม่ และ อย่างไร

ปัญหา อุปสรรคและความท้าทายที่พบ

27. ท่านคิดว่าอะไรคือปัญหาที่มักพบก่อนการปฏิบัติหน้าที่ (เช่นสถานที่ อุปกรณ์ เอกสาร เป็นต้น) และแนวทางการป้องกันปัญหาที่อาจจะเกิดขึ้น
28. ท่านคิดว่าอะไรคือปัญหาและอุปสรรคที่พบขณะปฏิบัติหน้าที่เป็นล่าม (เช่น ความไม่เข้าใจระหว่าง การพูดคุย การต่อรองและไม่สามารถไกลเกลียดได้ เป็นต้น) และแนวทางการแก้ไขเมื่อประสบปัญหา ขณะปฏิบัติหน้าที่
29. ท่านได้รับคำแนะนำหรือผลตอบรับที่มาจากการปฏิบัติหน้าที่หรือไม่ และ อย่างไร

ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับล่ามการทูต

30. ท่านคิดว่าระหว่างการทูตในประเทศไทย กับ ประเทศอื่นๆให้ความสำคัญกับการมีล่ามมากน้อยเพียงใด และอย่างไร
31. ท่านคิดว่าล่ามในการทูตของไทยจะเอื้อประโยชน์ต่อกิจกรรมดำเนินความสัมพันธ์ระหว่างประเทศได้มากน้อยหรือไม่
32. ท่านมีข้อเสนอแนะอื่นๆ เช่น ข้อเสนอแนะสำหรับการพัฒนาหลักสูตรการเรียนการสอนล่ามการทูต

ภาคผนวก 2

ชุดคำถามในการสัมภาษณ์ผู้ให้การฝึกอบรมล่ามการทูต

1. ล่ามการทูต (Diplomatic Interpreter) คืออะไร
2. ในกิจกรรมที่ทางการทูต มีวิธีการสรรหาล่ามหรือไม่ และ อย่างไรบ้าง
3. ล่ามภาษาใดที่ใช้มากในงานทางการทูต

.....ภาษาอังกฤษ	.....ภาษาจีน
.....ภาษาญี่ปุ่น	.....ภาษาเกาหลี
.....ภาษาฝรั่งเศส	.....ภาษาเยอรมัน
.....ภาษาอาหรับ	
.....ภาษาอื่นๆ โปรดระบุ.....	
4. งานลักษณะใดที่มีความต้องการในการใช้ล่ามมาก
5. ท่านคิดว่าความต้องการของล่ามในกิจกรรมทางการทูตมีมากน้อยเพียงใด และ เพราะเหตุใด
6. ท่านมีเกณฑ์/คาดหวังในคุณลักษณะของล่ามการทูตอย่างไร
7. ท่านคิดว่าความรู้ใดบ้างที่พึงมีในการทำงานล่ามการทูต (ความรู้ทางภาษาต่างประเทศ, ความรู้สาขารัฐศาสตร์ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ, ความรู้ทางสาขาอื่นๆที่เกี่ยวข้องกับงานแล้วแต่สถานการณ์ที่ไปทำงานล่าม, ความรู้ทางวัฒนธรรม)
8. ทักษะภาษาต่างประเทศที่จำเป็นสำหรับล่ามการทูต (ฟัง พูด อ่าน และเขียน)
9. ท่านคิดว่านักการทูตที่มารับการฝึกอบรมส่วนใหญ่มีทัศนคติต่อบทบาทของเป็นล่ามการทูตอย่างไรบ้าง
10. ท่านคิดว่าวงการการทูตไทยให้ความสำคัญกับล่าม มากน้อยเพียงไร และ อย่างไร
11. คำแนะนำอื่นๆสำหรับการพัฒนาการอบรมต่อไปในอนาคต และ มีการวางแผนการฝึกอบรมในงานทางการทูตที่อาจจะมีมากขึ้นทักษะล่ามเป็นประจำหรือไม่ และ ภาษาที่ควรจะเน้นในการฝึกอบรมทักษะล่ามให้สอดคล้องกับความต้องการ

ภาคผนวก 3

ชุดคำถามในการสัมภาษณ์ผู้ให้การฝึกอบรมล่ามการทูต (ชาวต่างชาติ)

1. What do you consider as essential capacities, personalities and qualification required for an interpreter in Foreign Service?
2. What are the situations where interpretation is most required in diplomacy? (meetings at leaders 'level/foreign ministers' level/ seniors' level)
3. In your opinion, how important is the role of interpretation in diplomacy?
4. What should be the criteria /factors to be considered when requesting interpreter(s) in each function?
5. What is the prerequisite knowledge for an interpreter in Foreign Service?
6. What types of challenges could an interpreter in Foreign Service come across when performing his/her tasks, how could he/she overcome these challenges?
7. In your opinion, how significant is interpretation in Foreign Service considered in Thailand? Is this similar to or different from other countries?
8. From your experiences, should interpretation performed by diplomats be encouraged? Should capacities building in interpretation be developed for diplomats, to what extent and why?

ประวัติผู้วิจัย

จุฑาภัทร พานทอง เกิดที่กรุงเทพมหานคร วันที่ 23 พฤศจิกายน พ.ศ. 2528 จบการศึกษาระดับปริญญาตรี จากคณะรัฐศาสตร์ สาขาการระหว่างประเทศ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ พ.ศ. 2551 มีประสบการณ์การทำงานในบริษัทเอกชน พ.ศ. 2552-2553 ปัจจุบันทำงานอิสระ